UNITATEA A DOUA

VIRTUȚILE

«Acela care are frumusețea duhovnicească pe care o dă virtutea strălucește de dumnezeiescul Har. Căci omul, cu cât dobândește virtuți, se îndumnezeiește și este firesc să strălucească, fiindcă este „trădat" de dumnezeiescul Har».

Cultivarea virtuților

Gheronda, când ajunge omul la îndumnezeire?

– Atunci când vine înlăuntrul său Harul dumnezeiesc.

– Atunci are bucurie înlăuntrul său?

– Are înlăuntrul său nu numai bucurie, ci şi multă dragoste, smerenie, mângâiere, siguranță. Are însuşirile lui Dumnezeu şi de aceea vine înlăuntrul său Harul lui Dumnezeu.

– Gheronda, ce înseamnă *„Dumnezeul dumnezeilor"*[1]?

– Nu spune David *„Dumnezei sunteți şi toți fii ai Celui Prea Înalt"*[2]? Omul este plăsmuit *„după chipul"* lui Dumnezeu, deci Dumnezeu este Dumnezeul dumnezeilor, adică al oamenilor. Omul trebuie să se îndumnezeiască. Toți oamenii suntem *„după chipul"* lui Dumnezeu, dar câți ne aflăm pe calea ce duce către starea cea *„după asemănare"*? Cu cât ne îndepărtăm de Dumnezeu, cu atât nu mai semănăm cu Dumnezeu, adică cu atât ne îndepărtăm de starea cea *„după asemănare"*.

Pentru ca omul să se asemene lui Dumnezeu, trebuie să trăiască potrivit poruncilor lui Dumnezeu, să-

[1] *Psalmul* 49, 1.

[2] *Psalmul* 81, 6.

vârşind lucrarea cea lăuntrică. În felul acesta se curăţă de patimi şi dobândeşte virtuţi, şi atunci nu este doar *„după chipul"* lui Dumnezeu, ci trece la starea cea *„după asemănare"*, pentru că lucrează într-însul Harul lui Dumnezeu.

„Lucrarea virtuţii este păzirea poruncilor lui Dumnezeu"[3]

– Gheronda, aş vrea să-l văd pe Sfântul meu ocrotitor.

– Eu aş vrea să te străduieşti să legi prietenie cu Dumnezeu.

– Şi cum voi reuşi lucrul acesta?

– *„Prin ce îşi va îndrepta tânărul calea sa? Prin păzirea cuvintelor Tale"*[4]. Dacă trăieşti potrivit poruncilor lui Dumnezeu, te vei împrieteni cu Dumnezeu.

Dacă suntem copii ai lui Dumnezeu, se cuvine să păzim poruncile Lui. Când iudeii au spus „noi avem tată pe Avraam", Hristos le-a spus: „Nu aveţi părinte pe Avraam, ci pe satana, căci dacă aţi fi fost fiii lui Avraam, aţi fi făcut faptele lui Avraam"[5].

– Gheronda, ce înţelege Sfântul Isaac Sirul atunci când spune că Hristos nu cere păzirea poruncilor, ci îndreptarea sufletului[6]?

– Din ce motiv a dat Dumnezeu poruncile? Oare nu pentru îndreptarea noastră? Păzind poruncile lui

[3] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuvântul XXXVII.

[4] *Psalmul* 118, 9.

[5] Vezi *Ioan* 8, 39 şi 8, 44.

[6] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuvântul XXXVII.

Dumnezeu, lucrăm virtutea şi dobândim sănătatea sufletului. „Lucrarea virtuţii, spune Sfântul Isaac, este păzirea poruncilor lui Dumnezeu"[7].

– Avva Isaia spune: „Omul are nevoie de o inimă vitează şi mare, ca să se îngrijească de păzirea poruncilor Domnului"[8].

– Aşa este. Pentru a păzi cu scumpătate poruncile lui Dumnezeu, este nevoie de bărbăţie, de vitejie şi de trezvie. De aceea caută să afli ce anume îţi lipseşte şi ce vrea Dumnezeu de la tine; să cercetezi ce ai făcut şi ce trebuia să faci, dar nu ai făcut. Să spui în sinea ta: „Bine, pe mine mă odihneşte ceea ce fac, dar oare pe Hristos Îl odihneşte?" şi să te lupţi să faci voia lui Dumnezeu. *„Pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre"*[9], spune în Sfânta Scriptură.

Valoare are virtutea pe care o dobândeşti în libertate, fără constrângere. Omul trebuie să simtă virtutea ca pe o necesitate, iar apoi să lucreze ca să o dobândească. Nu că Dumnezeu are nevoie ca noi să săvârşim voia Lui, ci noi avem nevoie să facem voia Lui, ca să ne eliberăm de omul nostru cel vechi.

Toată nevoinţa credinciosului trebuie să aibă drept ţintă păzirea cu scumpătate a poruncilor lui Dumnezeu. Căutând omul să împlinească voia lui Dumnezeu, se apropie de El, şi atunci, fără ca s-o ceară, primeşte Harul dumnezeiesc, adică ia apă direct de la izvor.

[7] *Op. cit.*

[8] Avva Isaia, *Cuvântul XXVI.*

[9] *Psalmul* 16, 4.

– Gheronda, poate fi cineva virtuos din fire?

– Cineva poate fi din fire simplu, iubitor de liniște, blând. Acestea însă sunt daruri firești pe care i le-a dat Dumnezeu și pe care el trebuie să le cultive, pentru a le înmulți. Prin nevoința pe care o va face, va primi darurile duhovnicești, harismele Sfântului Duh.

– Înțelepciunea este un dar de la Dumnezeu sau virtute care se dobândește încet-încet prin lucrarea duhovnicească pe care o face cineva?

– Ascultă, înțelepciunea este dar. Să spunem că tu nu ai acest dar, însă ai altul. Cultivând darul pe care îl ai, cultivi odată cu el și înțelepciunea împreună cu alte virtuți, completând astfel virtuțile care îți lipsesc. De pildă, când cineva se nevoiește cu înfrânarea, cultivă totodată și tăcerea, trezvia, rugăciunea, înțelepciunea etc.

Toate virtuțile și toate patimile se cultivă, depinde însă de lucrarea pe care o face omul. Dacă va cultiva virtuțile, se vor dezvolta virtuțile, iar patimile vor fi înăbușite. Dacă va cultiva patimile, ele se vor dezvolta și virtuțile vor fi înăbușite. Dacă le cultivă pe amândouă, se vor dezvolta amândouă și va ieși ceva amestecat. Ca să înțelegeți aceasta, gândiți-vă la o grădină care are și flori și buruieni. Dacă sunt cultivate buruienile, acestea vor crește, iar florile vor fi înăbușite. Dacă sunt cultivate florile, ele vor crește și vor înăbuși buruienile. Dacă sunt cultivate toate împreună, nu vei putea deosebi florile de buruieni.

Pentru ca omul să sporească, trebuie să cunoască ce patimi are și să se străduiască să le taie. De asemenea, trebuie să cunoască darurile pe care Dumnezeu i le-a dat și să le cultive. Dacă le cultivă cu smerenie, repede se va îmbogăți duhovnicește. Dacă cineva lucrează duhovnicește, devine bun, dacă rămâne nepăsător, devine rău.

Am văzut suflete care, deși aveau un ogor roditor, fiindcă l-au lăsat necultivat, s-a umplut de tufe și mărăcini. Iar alte suflete, al căror ogor era plin de tufe și mărăcini, l-au desțelenit și l-au săpat, și s-a făcut roditor. La ce folos dacă Dumnezeu ne-a dat un ogor bun, iar noi l-am lăsat să devină pădure deasă? Ce să ne facă Dumnezeu dacă în ogorul nostru ar putea rodi trestia de zahăr, iar noi suntem mulțumiți cu trestia de baltă și nu ne îngrijim să o dezrădăcinăm și să cultivăm trestia de zahăr? Din trestiile de baltă poți să faci numai coșuri, nu să scoți și zahăr...

Dumnezeu va cere socoteală de la fiecare dintre noi, dacă a înmulțit sau nu darul pe care i l-a dat. Dacă cuiva i-a dat cinci daruri, acela trebuie să le facă zece; nu este de-ajuns să le facă nouă. De aceea, pe cât poate cineva, să se nevoiască cu smerenie și cu discernământ ca să ia notă maximă, căci Dumnezeu va cere socoteală dacă a dublat talantul pe care l-a primit, dacă pe cei doi i-a făcut patru, dacă pe cei cinci i-a făcut zece. Prin urmare, orice talant care este dublat este răsplătit de Dumnezeu cu nota maximă. Iar dacă cineva, din multă râvnă, și nu din egoism, dintr-un talant va face zece, acest fapt Îl va înduioșa nu numai pe Dumnezeu, ci și pe oamenii cu inimă de granit.

– Ce anume ajută, Gheronda, la dobândirea unei virtuți?

– Însoțirea cu cel care are acea virtute. Căci așa cum, însoțindu-te cu cel care are evlavie, vei putea încet-încet să dobândești și tu evlavia, același lucru se întâmplă și cu toate virtuțile, pentru că virtutea celorlalți ne umple și pe noi de mireasmă.

Când ne oglindim în virtuțile celorlalți și încercăm să le dobândim, ne zidim sufleteşte. Dar când ne oglindim în defectele lor, iarăși ne este de folos, pentru că defectele lor ne ajută să le vedem pe ale noastre. Pe de o parte, și darul celuilalt mă îndeamnă să mă nevoiesc ca să-l dobândesc, iar pe de altă parte, și defectul lui mă face să mă gândesc dacă nu cumva îl am și eu, și în ce măsură-l am, ca să mă nevoiesc să-l tai. Văd, de pildă, pe cineva că este harnic. Mă bucur de asta și încerc să-i urmez pilda. Văd pe altul că este sucit. Nu-l judec pe acel frate, ci caut să văd dacă nu cumva sunt și eu sucit. Și dacă văd că sunt, mă străduiesc să mă corectez. Însă dacă văd numai virtuțile mele și defectele celorlalți, iar defectele mele le trec cu vederea sau le îndreptățesc și spun: „Sunt mai bun și decât acesta și decât celălalt", s-a terminat, m-am scufundat.

Oglinda noastră sunt ceilalți. În ei ne oglindim și ne vedem pe noi înșine, iar ei văd murdăriile noastre și noi ne spălăm prin pilda lor.

– Gheronda, care sunt însușirile Sfinților?

– Dragostea cu smerenia, simplitatea cu discernământul sunt însușirile Sfinților. Dacă omul se sileşte pe sine cu discernământ să urmeze viețuirea Sfinților, se sfințește și el.

Vom fi ajutați mult în lucrarea pentru dobândirea virtuților dacă îi luăm drept pildă pe Sfinți. Comparându-ne pe noi înșine cu Sfinții, ne vedem propriile patimi, ne mustrăm pe noi înșine, ne smerim și ne nevoim cu mărime de suflet și cu râvnă dumnezeiască să le urmăm pilda. Nu avem nici o îndreptățire să nu sporim, atâta vreme cât avem rețetele Sfinților și viața lor, pilda lor cea sfântă. Toți Sfinții sunt copii ai lui Dumnezeu și ne ajută pe noi, copiii sărmani ai lui Dumnezeu, arătându-ne chipul în care ne putem izbăvi de meșteșugirile celui viclean.

Prin cercetarea Vieților Sfinților sufletul nostru se înflăcărează și este îndemnat să le urmeze pilda și să înainteze cu vitejie în lupta pentru dobândirea virtuților. Aceeași nebunie duhovnicească poate fi văzută la toți Sfinții, doar că la fiecare apare sub alt chip. Vede dragostea pe care o aveau pentru Dumnezeu și astfel se aprinde înlăuntrul lui dumnezeiasca râvnă de a-i imita.

– Gheronda, câți ani trebuie să citească cineva *Sinaxarul* zilei?

– Continuu, toată viața. Însă, oricât de multe s-ar fi scris în *Sinaxare,* în realitate sunt puține, pentru că de

la Sfinți nu ne-a rămas povestită toată viața lor, ci doar o revărsare din preaplinul ei. Ar fi fost fără de minte Sfinții, dacă ar fi arătat cele pe care le-au trăit în ascuns. Sunt de ajuns însă şi puținele lucruri pe care le cunoaştem din viața lor, ca să ne fie de ajutor, cu condiția ca acestea să ne străpungă inima, pentru a le pune în practică.

– Gheronda, mi se pare greu să fac ceea ce făceau Sfinții. De pildă, Sfânta Singlitichia[10], ce asceză a făcut până la sfârşitul vieții ei, deşi suferea de o boală cumplită! Şi Cuviosul Varsanufie[11], câți ani a păstrat o tăcere desăvârşită!

– În regulă. Dacă vrei să-l urmezi pe Cuviosul Varsanufie, încearcă cel puțin să nu vorbeşti atunci când ți se face o observație. Cât despre asceza Sfintei Singlitichia, văd şi eu că nu poți să te nevoieşti trupeşte atât de mult, fiindcă nu rezişti. Dar cred că poți să-i urmezi nevoința lăuntrică; şi la capitolul ăsta ai mult de lucru. Mă rog ca Sfânta să-ți dea puține din multele virtuți pe care ea însăşi le avea.

Să curățim virtutea noastră

– Gheronda, vorbiți uneori despre „virtute intoxicată". Când anume o virtute este „intoxicată"?

– Virtute intoxicată este, de pildă, bunătatea aceea care vrea să placă oamenilor sau dragostea care are un interes. Când pornirile noastre nu sunt curate şi punem în centrul virtuții eul propriu, atunci falsificăm virtutea. Atunci virtutea noastră este ca un fruct

[10] Pomenirea ei se săvârşeşte la 5 ianuarie.

[11] Pomenirea lui se săvârşeşte la 6 februarie.

necopt, care are puține vitamine, dar totodată îşi păstrează şi acreala.

– Se poate ca eu să nu am virtuți, iar alții să mă considere virtuoasă?

– Rău este atunci când tu însăți te socoteşti virtuoasă.

– Gheronda, se poate să nu-mi dau seama de adevărata mea stare duhovnicească şi să cred că sunt virtuoasă?

– Se poate, dar dacă eşti atentă, vei vedea că nu ai dulceață lăuntrică şi astfel îți vei da seama care e starea ta duhovnicească. Uneori se poate ca cineva să creadă că are o virtute, deoarece a aflat, pur şi simplu, despre anumite trăsături exterioare ale ei şi le imită ca să pară virtuos. Aceasta însă nu este şi nici nu va fi vreodată o virtute adevărată; va fi trecută prin sită şi cândva realitatea va ieşi la iveală. Altceva este, de pildă, când cineva se nevoieşte să nu vorbească ca să nu-i rănească pe ceilalți şi să dobândească încet-încet virtutea tăcerii, şi altceva este să nu vorbească pentru a lăsa impresia că are virtutea tăcerii. Atunci se poate să rămână tăcut în afară, dar cu gândurile să flecărească continuu, iar înlăuntrul său să aibă o mulțime de patimi. După purtarea din afară ai zice că este un Sfânt perfect, dar când se descoperă omul lăuntric, el este...

– Gheronda, mă dezamăgeşte adevărata mea stare duhovnicească. Chiar şi cele bune pe care credeam că le am s-au dovedit a fi nefolositoare.

– Care anume?

– Iată, sârguința pe care credeam că o am s-a dovedit în cele din urmă a fi egoism.

– Nu este aşa, binecuvântato! O rocă are înăuntru diferite metale. Poate avea mult nisip, dar şi cupru, fier şi puţin aur... dacă va fi băgată în topitoare, aurul se va separa. *„Ca aurul în topitoare”*[12], nu spune?

Fur al virtuţilor este mândria

– Gheronda, mă fură propriile mele patimi. Uneori mă fură iubirea de sine, alteori răspândirea în cele din afară...

– Dacă îi lasă cineva pe hoţi să-l fure, se mai îmbogăţeşte vreodată? La fel şi tu, dacă te laşi furată de patimi, oare mai poţi spori? Vei fi întotdeauna săracă, căci vei pierde tot ce aduni. Mă mir cum de te fură aghiuţă, în timp ce tu ai putea să furi Raiul!

– De ce, deşi am dispoziţia să mă nevoiesc pentru o virtute, totuşi stau pe loc? Care este pricina?

– De multe ori nu avem maturitatea trebuincioasă pentru acea virtute. Văd însă că tu ai început să te maturizezi duhovniceşte. De aceea să iei aminte ca acum când vine vara şi agurida se face încet-încet miere, să păzeşti bine strugurii de ciori, adică de demoni, trăind cu smerenie şi în ascuns.

– Gheronda, dacă fac un bine, în cele din urmă îl pierd, fiindcă imediat mă mândresc.

– Ştii ce faci tu? Faci miere, iar apoi îl laşi pe aghiuţă să ţi-o fure şi astfel rămâi cu osteneala. Aşa cum prisăcarul ameţeşte albinele cu fum şi ia mierea, tot astfel

[12] Vezi *Înţelepciunea lui Solomon* 3, 6.

şi pe tine te ameţeşte aghiuţă cu fumul mândriei, îţi fură mierea duhovnicească pe care ai făcut-o şi apoi îşi freacă mâinile de bucurie. Adică îţi fură darurile preţioase primite de la Dumnezeu, iar apoi se bucură. Tu eşti isteaţă, cum de nu îţi dai seama de aceasta? De ce nu-l prinzi pe hoţ, pe cel viclean, care te fură?

– Gheronda, dacă cineva simte că un dar pe care îl are este de la Dumnezeu, cum este cu putinţă să fie furat de ispititor?

– Este furat, fiindcă nu ia aminte. Dumnezeu îl înzestrează pe fiecare om cu multe daruri, dar omul, deşi ar trebui să-I fie recunoscător lui Dumnezeu pentru ele, de multe ori nu ia aminte şi îşi atribuie darurile pe care i le-a dat Dumnezeu şi se laudă cu ele în sinea lui. Atunci diavolul cel viclean, ca un hoţ ce este, merge şi îi fură darurile, le otrăveşte şi astfel le face nefolositoare.

Frumuseţea duhovnicească

– Gheronda, cum pot dobândi frumuseţea duhovnicească?

– Dacă te vei nevoi cu râvnă dumnezeiască să dobândeşti virtuţi, vei dobândi frumuseţea duhovnicească. Maica Domnului avea şi frumuseţea exterioară şi pe cea lăuntrică; cel care o vedea se schimba lăuntric. Acea delicateţe duhovnicească pe care o răspândea tămăduia suflete. Ştiţi câtă misiune făcea ea cu frumuseţea ei lăuntrică şi cu puterea Harului? La fel şi oricare om, dacă lucrează duhovniceşte şi îşi şlefuieşte caracterul, va primi Har, iar sufletul său se va înfrumuseţa.

– Gheronda, omul care are Harul dumnezeiesc, își dă seama de asta?

– Înțelege anumite lucrări ale Harului.

– Cel care îl vede își poate da seama că el are Harul dumnezeiesc?

– Da, își dă seama de asta, fiindcă acela este „trădat" de Harul dumnezeiesc. Vezi, virtutea nu se poate ascunde, oricât ar voi cineva să o tăinuiască, așa cum nici soarele nu poate fi ascuns cu o sită, deoarece trec destule raze prin găurile ei.

Acela care are frumusețea duhovnicească pe care o dă virtutea strălucește de dumnezeiescul Har. Căci omul, cu cât dobândește virtuți, se îndumnezeiește și este firesc să strălucească, fiindcă este „trădat" de dumnezeiescul Har. Și atunci se arată oamenilor fără să vrea și fără să-și dea seama de aceasta, fiind slăvit în felul acesta Dumnezeu.

Dezintoxicarea de patimi și curățirea sufletului se răsfrâng și asupra trupului, care se curăță și el, căci curățirea pornește de la inimă. Prin circulația sângelui, inima transmite starea ei duhovnicească și trupului, și astfel se sfințește omul în întregime.

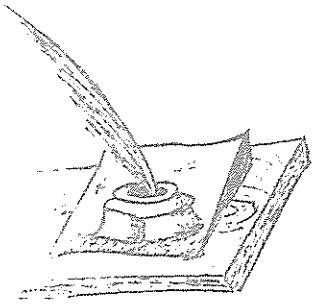

PARTEA ÎNTÂI

UNA ESTE VIRTUTEA
SMERENIA

«Smerenia deschide porțile Cerului și vine în om Harul lui Dumnezeu».

CAPITOLUL 1

„Dumnezeu celor smeriți le dă Har”[1]

Cel smerit are toate virtuțile

Gheronda, spuneți-ne ceva înainte de a pleca[2]!

– Ce să vă spun? V-am spus atâtea...

– Spuneți-ne ceva, ca să lucrăm până veți veni din nou!

– Ei, de vreme ce insistați, vă spun... Una este virtutea: smerenia. Dar fiindcă nu înțelegeți aceasta, hai să vă spun că este şi dragostea. Dar, oare, cel care are smerenie nu are şi dragoste?

– Gheronda, Sfântul Isaac Sirul spune: „Ceea ce este sarea pentru mâncare este smerenia pentru virtute”[3].

– Adică fără smerenie nu se pot mânca... virtuțile! Sfântul vrea să arate cât de necesară este smerenia pentru lucrarea virtuților.

---

[1] *Iacov* 4, 6; *I Petru* 5, 5. Vezi şi *Pilde* 3, 34.

[2] Această discuție a avut loc la Sihăstria de la Suroti în februarie 1968 cu primele surori ale acestui aşezământ. Starețul avea să plece a doua zi în Sfântul Munte, după ce stătuse la Sihăstrie două luni, pentru a pune temeliile vieții duhovnicești şi chinoviale.

[3] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XXIX.

– Gheronda, în alt loc Sfântul Isaac spune că smerenia vine atunci când omul dobândeşte virtuți.

– Poate nu ai înțeles bine. Dacă omul nu are smerenie, nici o virtute nu se poate apropia de el[4].

– Adică cel care are smerenie are toate virtuțile?

– Desigur. Cel smerit are toate aromele duhovniceşti: simplitate, blândețe, dragoste fără margini, bunătate, nerăutate, jertfă, ascultare şi celelalte. El are toată bogăția duhovnicească tocmai pentru că are sărăcia duhovnicească[5]. Totodată este evlavios şi tăcut, şi de aceea se înrudeşte cu Cea plină de Har, cu Născătoarea de Dumnezeu Maria, care avea multă smerenie. Deşi avea înlăuntrul ei întreg pe Dumnezeu întrupat, ea nu a vorbit deloc până ce a vorbit Hristos când a ajuns la vârsta de treizeci de ani. La salutul Îngerului, ea a răspuns: *„Iată roaba Domnului! Fie mie după cuvântul tău!"*[6]. Nu a spus: „Eu voi deveni Maica Fiului lui Dumnezeu".

Maica Domnului, pentru smerenia ei, este cinstită ca a doua în vrednicie după Sfânta Treime. „Bucură-te, ceea ce eşti dumnezeu după Dumnezeu, a doua după Sfânta Treime"[7], spune Sfântul Andrei Criteanul. Să fie roabă, dar să fie şi Mireasă a lui Dumnezeu! Să fie fecioară, dar să fie şi maică! Să fie

[4] În textul la care se referă monahia, Sfântul Isaac Sirul vorbeşte despre smerenie ca despre o stare desăvârşită, pe când Starețul se referă la smerita-cugetare care este necesară în nevoința pentru cultivarea virtuților. („Smerenia este o putere tainică, pe care Sfinții desăvârşiți o primesc după săvârşirea întregii petreceri virtuoase", Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuvântul XX).

[5] Vezi *Matei* 5, 3: *„Fericiți cei săraci cu duhul".*

[6] *Luca* 1, 38.

[7] Sfântul Andrei Criteanul, stihiră a gl. V (*Theotokarion,* editat pentru prima oară de Sfântul Nicodim Aghioritul).

făptură a lui Dumnezeu, dar să fie şi Maică a Făcătorului! Acestea sunt taine mari, mai presus de fire, care nu se pot explica, ci doar se trăiesc!

– Care icoană a Maicii Domnului vă place mai mult?

– Mie îmi plac toate icoanele Maicii Domnului. Doar numele dacă i-l văd scris undeva, îl sărut de multe ori cu evlavie, iar inima îmi tresaltă de bucurie.

Este înfricoşător, când stai să te gândeşti! Era numai o fetiță când a spus: *„Măreşte sufletul meu pe Domnul, că a căutat spre smerenia roabei Sale"*[8]. În câteva cuvinte atât de multe înțelesuri! Primeşti mult ajutor, dacă te adânceşti în aceste cuvinte puține, dar puternice. Dacă le cercetezi, vei iubi smerenia, iar dacă te smereşti, Îl vei vedea pe Dumnezeu sălăşluindu-se înlăuntrul tău şi făcând din inima ta Ieslea Betleemului.

În cel smerit se odihneşte Duhul lui Dumnezeu

– Gheronda, ce virtuți trebuie să aibă omul ca să fie adumbrit de Harul lui Dumnezeu?

– Chiar şi singură smerenia este de ajuns. Adeseori unii mă întreabă: „De cât timp este nevoie ca să dobândească cineva Harul dumnezeiesc?". Se poate ca unii să trăiască toată viața lor, chipurile, duhovniceşte, să facă asceză etc., dar să creadă că sunt ceva şi de aceea să nu primească Harul lui Dumnezeu. Iar alții primesc Harul în scurt timp, fiindcă se smeresc.

Dacă omul se smereşte, se poate ca într-un minut să fie scăldat de Harul dumnezeiesc, să devină Înger

[8] *Luca* 1, 46-48.

şi să se afle în Rai. Dar dacă se mândreşte, poate deveni într-un minut demon şi să ajungă în iad. Adică omul, dacă vrea, poate deveni miel, dar poate deveni şi capră. Sărmanele capre, chiar dacă vor, nu pot deveni miei, însă Dumnezeu i-a dat omului posibilitatea din capră să se facă miel; e de ajuns doar să vrea.

Harul lui Dumnezeu se sălăşluieşte numai în omul smerit şi blând. Doar acolo se odihneşte Duhul lui Dumnezeu. Ai văzut ce spune Proorocul Isaia? *„Spre cine voi căuta, fără numai spre cel smerit şi blând?"*[9].

Dumnezeu vrea să avem puţină smerenie, ca să ne înrudim cu El, iar apoi toate darurile Sale vin cu îmbelşugare unul după altul. Într-un oarecare fel Dumnezeu îi datorează omului smerit mult Har, pe care i-l dă în dar, fără ca el să-l ceară. Aceasta este lege duhovnicească. Nu spune Scriptura: *„Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă Har"*[10]? Aşa le-a rânduit Dumnezeu. „Sunt smerit" înseamnă „Am Harul dumnezeiesc". Cel foarte smerit primeşte mult Har de la Dumnezeu, fiindcă este ca un burete care absoarbe Harul dumnezeiesc.

Cel care se pleacă cu smerenie şi primeşte loviturile celorlalţi, scapă de propriile umflături, se înfrumuseţează duhovniceşte ca un Înger şi astfel poate să intre pe poarta cea strâmtă a Raiului. Nimeni nu urcă în Cer prin urcuşul lumesc, ci prin coborâşul duhovnicesc.

Smerenia deschide porţile Cerului şi vine în om Harul lui Dumnezeu; pe când mândria le închide. Părintele Tihon spunea: „Un om smerit are mai mult Har decât mulţi oameni la un loc. În fiecare dimineaţă, Dumnezeu binecuvintează lumea cu o singură mână, dar când vede un om smerit îl binecuvintează cu amândouă mâinile. Cel mai mare dintre toţi este acela care are mai multă smerenie!"[11].

Toate depind de cugetarea smerită. Când există în om cugetare smerită, atunci se întâlnesc în el în mod firesc pământul şi Cerul. Oamenii prin smerenie au găsit butonul; apasă pe el şi urcă la *„al treilea Cer"*[12] cu ascensorul duhovnicesc al dragostei. Şi-i mai auzi pe unii spunând: „Şi de ce Dumnezeu vrea să ne smerim?". Auzi vorbă! Dar dacă omul nu se smereşte, nu încape în Rai şi nici în această viaţă nu-şi găseşte odihnă. Ce a spus Hristos? *„Învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre"*[13].

Un gând smerit face ca Harul lui Dumnezeu să lucreze de îndată

Am rămas impresionat cum un gând smerit face ca Harul lui Dumnezeu să acţioneze de îndată. A venit odată la Colibă o pisică străină. Sărmana, cred că mâncase ceva care i-a făcut rău şi cerea ajutor. Se zvârcolea de durere şi sărea precum caracatiţa când este lovită[14]... Mi-era milă că o vedeam în starea asta, dar nu puteam să fac nimic. O însemnam cu semnul Sfintei Cruci, dar nimic; o însemnam din nou, tot ni-

[9] *Isaia* 66, 2.

[10] *Iacov* 4, 6; *I Petru* 5, 5. Vezi şi *Pilde* 3, 34.

[11] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Părinţi aghioriţi – Flori din Grădina Maicii Domnului*, Ed. Evanghelismos, 2004, p. 31.

[12] Vezi *II Corinteni* 12, 2.

[13] *Matei* 11, 29.

[14] Pentru a se frăgezi, caracatiţa trebuie lovită de mai multe ori de piatră înainte de a fi pusă la fiert.

mic. „Bre, netrebnicule, mi-am spus atunci în sinea mea, vezi în ce hal eşti? De atâția ani eşti călugăr şi nici o pisică nu poți să ajuți!". De îndată ce m-am prihănit pe mine însumi, de unde pisica trăgea să moară, dintr-odată şi-a revenit. A venit lângă mine şi a început să-mi lingă picioarele şi să facă bucuroasă nişte tumbe frumoase... Ce putere are smerenia! De aceea spune: *„Întru smerenia noastră, ne-a pomenit pe noi Domnul"*[15].

Am observat că un gând smerit îl face pe om să strălucească. Când omul îşi ia greşeala în întregime asupra sa, este scăldat de Harul lui Dumnezeu. Zilele trecute a venit la Colibă un medic cu mulți copii care mi-a spus: „Părinte, sunt foarte mândru şi aceasta se face pricină ca şi copiii mei să facă neorânduieli". Şi aceasta o spunea în fața copiilor săi şi ochii lui erau scăldați în lacrimi, dar chipul îi strălucea. Acelaşi lucru l-am observat acum câteva zile şi aici. Au venit câteva surori să discutăm. Am discutat diferite lucruri şi am fost nevoit să le mustru cu asprime. Una dintre ele nu s-a folosit deloc; rece a venit, rece a plecat. Spunea cu de-amănuntul toate cusururile celorlalți. Vezi, cine nu lucrează asupra lui însuşi are această... „harismă"! Pe cealaltă atât de mult au mişcat-o cuvintele mele, încât a început să plângă. S-a smerit, dar apoi chipul ei strălucea. Vedeți ce face un gând smerit cu zdrobire de inimă? Toate cusururile dispar îndată, omul se pune în rânduială şi chipul său străluceşte; în timp ce un gând de mândrie sau de hulă, îl întunecă.

[15] *Psalmul* 135, 23.

Un gând smerit pe care şi-l aduce omul pentru o clipă îi înalță duhovniceşte sufletul mai mult decât ani de zile de nevoințe mai presus de fire.

– Gheronda, dacă cineva este mândru şi va pune un gând smerit, Dumnezeu îl va ajuta?

– Dacă va pune un gând smerit, atunci omul nu va mai fi mândru, ci va fi smerit şi Dumnezeu îl va ajuta. Omul este schimbător, şi după gândul pe care îl are este când mândru, când smerit. Cel mândru, dacă va pune un gând smerit, va primi ajutor. Şi cel smerit, dacă va primi un gând de mândrie, încetează să fie smerit. Se află cineva într-o stare duhovnicească bună? Dacă se mândreşte, îl părăseşte Harul lui Dumnezeu, iar el va ajunge într-o stare duhovnicească proastă. Se află, de pildă, cineva într-o stare duhovnicească proastă, din cauză că a făcut o oarecare greşeală? Dacă îşi va da seama de greşeala sa şi se va pocăi cu sinceritate, vine smerenia şi ajunge într-o stare duhovnicească bună, căci smerenia aduce Harul lui Dumnezeu. Dar pentru ca smerenia să devină o stare permanentă în om, încât Harul lui Dumnezeu să rămână înlăuntrul său, este nevoie de lucrare duhovnicească.

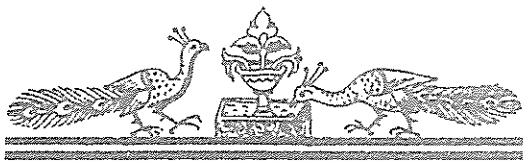

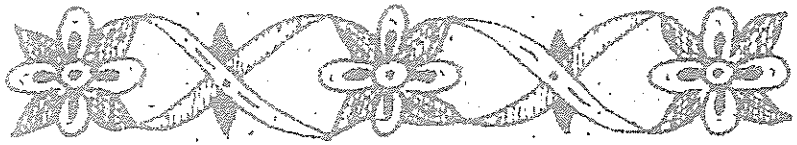

CAPITOLUL 2

Lucrarea pentru dobândirea smereniei

Cum se cultivă smerenia

Gheronda, în ce fel se cultivă smerenia?

– Smerenia se cultivă şi cu sârguinţă, dar şi pe gunoiul căderilor. Depinde. Un om mărinimos pune pe seama lui Dumnezeu tot ceea ce face bun. Vede binefacerile lui Dumnezeu cele multe şi îşi dă seama că nu s-a arătat vrednic de ele, se smereşte şi Îl slăveşte neîncetat pe Dumnezeu. Şi cu cât se smereşte şi-L slăveşte pe Dumnezeu, cu atât se revarsă peste el Harul dumnezeiesc. Aceasta este smerirea cea de voie. Pe când smerenia pe care o aduc căderile repetate este smerirea cea fără de voie.

Firește, smerirea cea de voie are mult mai multă valoare decât cea fără de voie. Ea seamănă cu ogorul care are pământ bun şi în care rodesc pomii, fără îngrăşământ sau gunoi şi ale căror roade sunt gustoase. Smerirea cea fără de voie seamănă cu ogorul care are pământ slab şi în care, pentru a da roade, trebuie să-i pui îngrăşământ şi gunoi. Dar nici atunci roadele lui nu vor fi atât de dulci.

– Gheronda, mă costă mult atunci când din pricina unei comportări urâte de-a mea scad în ochii celorlalți şi mă smeresc fără de voie.

– Prin smerirea cea fără de voie îți achiți puțin şi din datoria păcatelor tale. Trebuie însă să începi să te smereşti de bună voie.

– Gheronda, am ajuns într-o stare foarte grea. Am gânduri desfrânate şi cad în întristare. Mă tem că niciodată n-o să pot ieşi din această stare.

– Să ai curaj, copila mea cea bună, şi Hristos va birui în cele din urmă. Să cânți: *„Din tinerețile mele vrăjmaşul mă ispiteşte şi cu desfătări mă aprinde, dar eu nădăjduind spre Tine, Doamne, îl biruiesc pe el”*[1]. În realitate, nu este de vină prea mult sărmanul trup, ci mândria. Este adevărat că ai multe daruri firești, pe care firește că Dumnezeu ți le-a dat, dar fiindcă eşti puțin nepăsătoare şi nu bagi de seamă, vrăjmaşul găseşte prilej să le exploateze şi te aruncă în mândrie. Şi, în vreme ce ar trebui să-ți speli fața cu lacrimi de bucurie şi de recunoştință față de Dumnezeu, tu o speli cu lacrimile amare ale durerii şi ale întristării. Ajungem la următoarea concluzie: dacă nu ne smerim de bună voie, ne vom smeri fără de voie. Şi aceasta pentru că Bunul Dumnezeu ne iubeşte. Aşadar, curaj, copila mea, şi Hristos va birui. *„Că de vă veți întări iarăşi, iarăşi veți fi biruiți, căci cu noi este Dumnezeu”*[2]. Este o vijelie, care însă va trece şi mult folos va aduce. Te vei cunoaşte mult mai bine, te vei

[1] Antifonul întâi al gl. VIII.

[2] *Ceaslov,* Pavecernița Mare.

smeri de nevoie şi, potrivit legilor duhovniceşti, va veni şi la tine Harul lui Dumnezeu, care mai înainte era împiedicat de mândrie.

Încă nu ne-am cunoscut pe noi înşine. Dacă ne vom cunoaşte, atunci sufletul nostru se va bucura şi va cere cu smerenie mila lui Dumnezeu. Cunoaşterea de sine naşte smerenia. Căci cu cât se cunoaşte mai mult omul pe sine, cu atât mai mult se deschid ochii sufletului său şi-şi vede mai limpede slăbiciunea lui cea mare. Îşi cunoaşte starea nefericită şi nerecunoştinţa, precum şi marea noblețe şi milostivire a lui Dumnezeu. Atunci dobândeşte zdrobire de inimă, se smereşte mult şi-L iubeşte mult pe Dumnezeu.

Smerenia inimii este totul

– Gheronda, se poate să se smerească cineva cu mintea, fără să se smerească cu inima?

– Mai demult mănăstirile şi casele aveau uşi foarte scunde şi, ca să intre cineva, trebuia să-şi plece capul; dacă nu se pleca, se lovea la cap. În felul ăsta îşi pleca puțin grumazul şi se învăța minte ca altă dată să fie atent să nu se mai lovească şi să se facă de râs. Cu această pildă vreau să spun că smerirea cu mintea este măsura cea mai de jos, care este necesară pentru ca să n-ajungă cineva să-şi spargă capul şi astfel să-şi piardă reputația.

Iată, zilele trecute a venit o maică şi mi-a spus: „Gheronda, mi-a spus stareța că la cântare mă mândresc cu vocea mea, şi de atunci iau aminte la aceasta şi mă străduiesc să cânt mai smerit". „Ai înțeles ceea ce ți-a spus stareța? am întrebat-o eu. E nevoie să-ți dai seama de această neputință a ta şi să vrei să scapi de ea. Căci dacă strădania ta de a nu te lăuda cu vocea ta este numai una exterioară, doar ca să nu-ți mai facă observație stareța, atunci poți ajunge să te lauzi cu toate ale tale".

– Gheronda, deşi pun gânduri smerite înlăuntrul meu, în adânc există totuşi o prețuire de sine. Cum se împacă acestea?

– Tu doar aduci gânduri smerite în mintea ta, dar aceste gânduri nu-ți ating inima. Dacă ți-ar atinge inima, te-ar schimba lăuntric, în sensul cel bun, şi ai fi ca un Înger. Smerenia inimii este totul. Ce spune Sfântul Isaac Sirul? „Cel cu adevărat smerit nu caută cu mintea sa chipuri de a se smeri, ci este cu adevărat smerit cu inima"[3].

Smerenie în faptă, nu numai în cuvinte

– Gheronda, dacă cineva se smereşte singur şi se prihăneşte pe sine zicând: „Sunt un neghiob, un om pierdut etc.", aceasta îl ajută să dobândească smerenie?

– E uşor să te învinovățeşti pe tine însăți, dar e greu să accepți învinuirile altora. Poți spune de unul singur: „Sunt vrednic de plâns, sunt cel mai păcătos, cel mai rău dintre toți", dar să nu poți suporta un cuvânt de la altul. Vezi, când cineva cade singur şi se loveşte, poate să-l doară, dar nu dă multă importanță. Sau când îl loveşte unul pe care-l iubeşte, spune: „Ei,

[3] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuvântul XX.

nu contează". Dar dacă îl zgârie sau îl împinge puțin unul pe care nu-l simpatizează, atunci să vezi! Va începe să țipe, să se prefacă că-l doare, că nu poate păși.

Pe când eram la Sinai, se afla acolo și un mirean – pe nume Evstratie –, care, dacă îl strigai „Domnule Evstratie!", îți spunea: „Evstratie păcătosul să spui, Evstratie păcătosul". Toți ziceau: „Cât de smerit este!". Într-o dimineață l-a furat somnul și nu a mai coborât la biserică. S-a dus așadar cineva ca să-l trezească. „Evstratie, încă mai dormi? S-au terminat și Psalmii Utreniei. Nu vii la biserică?". Atunci acela a început să țipe... „Eu am mai multă evlavie decât tine și ai venit tu ca să-mi spui să cobor la biserică?". Făcea ca un nebun... Până acolo a ajuns, încât a luat cheia de la ușă – era o cheie din acelea mari – ca să-l lovească, fiindcă s-a simțit jignit. Ceilalți care l-au auzit strigând așa, au rămas încremeniți, căci îl aveau drept pildă, socotindu-l foarte smerit. Și astfel s-a făcut de râs. Ai văzut? El singur spunea că este păcătos, dar de îndată ce a fost rănit în egoismul său, a devenit ca o fiară.

Un altul reparase o biserică în Epir și singur spunea despre sine că nu a făcut nimic deosebit. Dar când i-am spus: „Nu e chiar nimic. Ceva tot ai făcut", știți cum s-a mâniat? „Tu ai fi reparat biserica mai bine? m-a întrebat el. Eu mă pricep la construcții, nu sunt tâmplar ca tine! Tatăl meu a avut firmă de construcții!". Vreau să spun că e ușor să te arăți smerit, dar aceasta nu înseamnă că în realitate ai smerenie.

– Gheronda, dar care este smerenia autentică?

– Ai smerenie adevărată când te smerește celălalt iar tu primești, căci smerenia adevărată este smerenia în faptă, nu cea în cuvinte. Sfântul Cosma Etolianul i-a întrebat odată pe oamenii care se adunaseră în jurul său: „Cine dintre voi nu are mândrie?". „Eu", răspunde unul. „Vino aici, tu ăla care nu ai mândrie! Taie-ți jumătate din mustață și du-te în piață!". „Ei, asta nu pot s-o fac!", i-a răspuns acela. „Ei, atunci nu ai smerenie"[4], i-a spus Sfântul. Adică voia să spună că este nevoie de smerenie în faptă.

– Eu, când ceilalți mă necăjesc, ripostez.

– Ripostezi pentru că nu ai smerenie. Ai văzut câtă smerenie avea Avva Moise Etiopianul? Atunci când l-au făcut preot, arhiepiscopul a vrut să-l încerce și de aceea le-a spus preoților: „Când Avva Moise va intra în Altar, să-l alungați, iar apoi să mergeți în urma lui să auziți ce spune". Așadar, de îndată ce Avva Moise a intrat în Altar, l-au alungat spunând: „Arapule, ce cauți aici?". „Au dreptate, și-a spus el. Ce treabă am eu aici, întunecatul? Aceștia sunt Îngeri"[5]. Nu s-a tulburat și nu s-a supărat.

– Gheronda, se poate ca cineva să fie blând și să nu riposteze când îl ocărăsc alții, dar să nu aibă smerenie?

– Omul smerit este și blând. Aceasta însă nu înseamnă că toți cei blânzi sunt și smeriți. Blândețea trebuie să aibă și smerenie, căci dacă nu are, se poate ca din afară să pară cineva blând, dar înlăuntrul său să fie plin de mândrie și să spună: „Ăștia sunt bolnavi la cap! Lasă-i să vorbească!". Întocmai ca acel monah pe care Părinții îl vedeau că nu riposta deloc când îi făceau ob-

[4] Vezi Viața Sfântului Cosma Etolianul.

[5] Vezi *Patericul egiptean,* Avva Moise, pf. 4.

servații sau îl mustrau, dar, cu toate acestea, viața lui în ansamblu nu îi convingea. De aceea odată l-au întrebat: „Atunci când te certăm, ce gând pui în mintea ta de nu vorbești?". Iar el le-a răspuns: „Zic în sinea mea: «Lasă-i în pace! Sunt niște proști!»". Adică îi disprețuia.

Când cerem de la Dumnezeu smerenie, să primim și smeririle

– Gheronda, ce m-ar putea ajuta să dobândesc smerenie?

– Cum poate dobândi smerenie cineva? Atunci când i se spune o vorbă, el să răspundă cu două? Să nu suporte să-i treacă prin față nici măcar o muscă? Binecuvântato, când ți se dă prilejul să te smerești, să primești smerirea. În felul acesta se dobândește smerenia.

Dacă vrei să te slobozești de patimi, leacul care-ți trebuie este să te miști cu simplitate, cu smerenie, să primești, precum pământul, și ploaia, și grindina, și gunoaiele, și scuipările. Smerirele venite din afară, dacă le primești, te ajută să te slobozești foarte repede de omul cel vechi.

– Eu am nevoie de multă smerenie.

– Să mergi să cumperi. Sunt mulți oameni care vând smerenie, și dau și pe gratis, e de ajuns doar să vrei...

– Care sunt aceștia, Gheronda?

– Sunt oamenii care, atunci când nu au o stare duhovnicească bună, se poartă fără discernământ și ne smeresc pe noi prin comportarea lor.

Smerenia nu se cumpără de la băcănie, precum mărfurile. Când spunem: „Dă-mi, Dumnezeul meu, smerenie!", Dumnezeu nu va lua lopățica și va începe: „Tu ia un kilogram de smerenie, iar tu jumătate de kilogram!", ci va îngădui să vină, de pildă, un om fără discernământ și să se poarte cu noi urât sau va lua Harul Său de la altul și va veni acela să ne înjure. În felul acesta vom fi puși la încercare și vom lucra, dacă vrem să dobândim smerenia. Noi însă nu ne gândim că Dumnezeu, pentru a ne ajuta, îngăduie ca fratele nostru să se poarte urât, și atunci ne supărăm pe aproapele. Și deși cerem de la Dumnezeu smerenie, cu toate astea nu primim prilejurile pe care El ni le trimite ca să ne smerim, ci ne răzvrătim. În mod normal ar trebui să fim recunoscători celui care ne smerește, căci el este cel mai mare binefăcător al nostru. Cel care cere în rugăciunea lui smerenie de la Dumnezeu, dar nu primește pe omul care i-l trimite Dumnezeu ca să-l smerească, nu știe ce cere.

Când eram la Mănăstirea Stomiu, era un preot în Konița care mă iubea mult, încă de când eram mirean. Într-o Duminică am coborât în Konița ca să particip la Sfânta Liturghie. Biserica era plină de lume. În clipa când am intrat în Sfântul Altar, așa cum obișnuiam, am spus în sinea mea: „Dumnezeul meu, bagă-i pe toți acești credincioși în Rai, și, dacă vrei, pune-mă și pe mine într-un colțișor!". Când s-a apropiat momentul Împărtășirii, deși acest preot întotdeauna mă împărtășea în Altar, s-a întors către mine și mi-a strigat cu putere: „Ieși din Sfântul Altar și te împărtășești în fața Altarului ultimul, fiindcă ești nevrednic!". Eu am ieșit afară, fără să spun ni-

mic. M-am dus la strană şi am început să citesc Rânduiala Sfintei Împărtăşiri. În timp ce mergeam să mă împărtăşesc ultimul, mi-am spus în sinea mea: „Preotul a fost luminat de Dumnezeu şi mi-a descoperit cine sunt. Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, dobitocul!". Îndată ce m-am împărtăşit, am simțit înlăuntrul meu multă dulceață. Când Sfânta Liturghie s-a terminat, preotul s-a apropiat de mine cu multă zdrobire de inimă şi mi-a spus: „Iartă-mă! Cum de-am făcut aceasta? Nici pe copiii mei, nici pe preoteasă, nici chiar pe mine însumi nu mă puneam înaintea ta. Ce mi-a venit să fac asta?". Îmi făcea metanie, îmi cerea iertare, încerca să-mi sărute mâinile. „Părintele meu, nu te mâhni! Nu eşti tu de vină, ci eu. Dumnezeu te-a folosit în acea clipă ca să mă încerce pe mine". Însă preotul nu putea să înțeleagă ce-i spuneam şi se pare că până la urmă nu l-am putut convinge. Toate acestea s-au petrecut din pricina rugăciunii pe care o făcusem.

Tot aşa şi voi, când o vedeți pe o soră că se poartă şi vorbeşte urât, să ştiți că de cele mai multe ori pricina este rugăciunea pe care o faceți. Adică fiindcă cereți de la Dumnezeu să vă dea smerenie, dragoste etc., El îşi retrage puțin Harul Său de la acea soră şi atunci ea vă umileşte şi vă supără. În felul acesta vi se dă prilejul să dați examene la smerenie şi la dragoste. Dacă vă smeriți, vă veți folosi. Cât despre sora aceea, ea va primi îndoit Harul lui Dumnezeu, atât pentru faptul că Dumnezeu şi-a retras Harul Său, ca să vă încerce pe voi, cât şi pentru faptul că a fost umilită prin greşeala ei şi şi-a cerut iertare de la Dumnezeu. Aşadar, şi voi lucrați la smerenie, şi aceea devine mai bună.

„Micşorează-te pe tine întru toate"[6]

– Gheronda, când fac o greşeală şi văd că ceilalți m-ar fi putut opri de la săvârşirea ei, le cer socoteală.

– Chiar şi atunci când vrei să te îndrepți, trebuie să ai pretenții numai de la tine însăți. Dar tu faci ca şi copiii mici, care au numai pretenții.

– Dar, oare, când voi creşte, Gheronda? Când voi înțelege că am şi îndatoriri?

– Când te vei... micşora! Adică atunci când vei cultiva smerenia şi dragostea.

– Gheronda, Sfântul Isaac Sirul spune: „Micşorează-te pe tine întru toate față de toți oamenii"[7]. Cum se poate face aceasta?

– Prin purtarea smerită. Într-o familie, într-o mănăstire etc., atunci când există duh de nevoință pentru cultivarea duhovnicească şi se smereşte unul față de celălalt, aceasta îi ajută pe toți, precum în Biserica primară, unde se făcea spovedanie publică şi toți se ajutau întreolaltă. Cel care se smereşte primeşte Har de la Dumnezeu, iar apoi îi ajută şi pe ceilalți. Purtarea smerită niciodată nu-l răneşte pe celălalt, fiindcă cel smerit are întotdeauna şi dragoste.

– Gheronda, ce anume mă poate ajuta să simt că sunt mai prejos decât toate surorile?

– Ca să te simți mai prejos decât toate surorile, trebuie să te gândeşti la nenumăratele daruri pe care Dumnezeu ți le-a dat şi pe care tu nu le-ai înmulțit.

---

[6] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuvântul V.

[7] *Op. cit.*

Să-ți spui în sinea ta: „Am învățat să bat în toacă[8], dar n-am izbutit încă să-mi înmulțesc talanții"[9].

Când omul se vede pe sine mai prejos decât toți, jos de tot, de acolo se ridică sus în Cer. Dar noi ce facem? Ne comparăm pe noi înşine cu ceilalți şi tragem concluzia că suntem mai presus decât ei. „Şi decât acela sunt mai bun, spunem noi, şi decât celălalt... Nu sunt ca şi acesta...". Însă din clipa când primim gândul că celălalt este mai prejos decât noi, nu mai putem fi ajutați.

– Recunoaşterea virtuții celuilalt este o dovadă de smerenie?

– Desigur, atunci când îl ai la evlavie şi îl iubeşti pe cel care are virtute, aceasta arată că ai smerenie şi iubeşti cu adevărat virtutea. Un semn al sporirii duhovniceşti este şi acesta: să nu socoteşti important lucrul bun pe care-l faci, iar cel mai mic bine al celuilalt să-l vezi mult mai mare decât al tău; adică întotdeauna prețuieşti ceea ce au alții bun. Atunci Harul lui Dumnezeu se pogoară din belşug. De aceea cel care crede că ceilalți sunt mai presus decât el, de fapt este el însuşi mai presus decât toți, fiindcă are Harul lui Dumnezeu.

Toți oamenii au slăbiciuni, au însă şi lucruri bune, pe care fie că le-au moştenit de la părinții lor, fie le-au dobândit prin nevoință. Unul 10%, altul 30%, altul 60%, altul 90%. Prin urmare, fiecare dintre noi putem lua ceva bun de la celălalt, spre a ne folosi şi spre a folosi. De altfel, acesta este duhul ortodox. Eu mă folosesc chiar şi de la copiii mici, chiar dacă nu o arăt, pentru ca ei să nu se mândrească şi să se vatăme.

[8] Aici Starețul face un joc de cuvinte, căci în limba greacă la *toacă* i se spune τάλαντο *(tálando)*.

[9] Vezi *Matei* 25, 14-30.

„Mai prejos decât toată zidirea"[10]

– Gheronda, care este cea mai înaltă lucrare duhovnicească pentru monah?

– Nu-ți aminteşti ce i-a răspuns Avva Sisoe acelui monah care i-a spus că mintea lui se află neîncetat la Dumnezeu? „Acesta nu este un lucru mare, ci lucru mare este să te ai pe tine mai prejos decât toată zidirea"[11].

– Cum poate, Gheronda, cineva să se simtă „mai prejos decât toată zidirea"?

– Într-o zi, cercetându-mă pe mine însumi, încercam să găsesc un animal cu care să mă pot compara şi am ajuns la scarabeu[12]. Însă atunci când am observat ce face, am văzut că sunt mai rău decât el. Ştii ce face scarabeul? Taie în bucățele bălegarul pe care îl găseşte pe drum, îl face mingiuțe, le rostogoleşte în afară şi astfel curăță drumul. Văzând aşadar lucrarea lui, mi-am spus în sinea mea: „Eşti mai rău chiar şi decât scarabeul, pentru că acesta, o insectă atât de mică, curăță drumul de gunoi, pe când tu, om făcut de Dumnezeu, cu păcatele tale aduni bălegar în «Templul lui Dumne-

[10] *Patericul egiptean*, Avva Sisoe, pf. 13.

[11] *Op. cit.*

[12] Gen de insectă din ordinul coleopterelor, cu corpul negru, lat şi turtit, cu capul şi picioarele dințate, care se hrăneşte cu excremente. Această insectă, pentru ca ouăle ei să scoată larvă, le pune în nişte baloane mici făcute din excrementele animalelor, pe care le rostogoleşte cu picioarele şi le aşează într-un loc sigur.

zeu»[13]. Vreau să spun că, cu cât omul cugetă mai mult la binefacerile lui Dumnezeu şi vede că nu se face vrednic de ele, se simte tot mai vinovat şi mai rău decât toţi oamenii, mai rău decât toate animalele, mai rău chiar şi decât diavolul. Căci îşi spune în sinea sa: „Diavolul a păcătuit cu gândul o singură dată, pe când eu păcătuiesc în fiecare zi, atât cu gândul, cât şi cu simţurile. Deci sunt mai rău decât el".

– Gheronda, nu este periculos să cugete cineva că este mai rău decât diavolul?

– Este periculos numai pentru omul care nu are vitejie duhovnicească şi se deznădăjduieşte uşor. Unul ca acesta trebuie să-i spună diavolului: „Oricum aş fi, sunt mai bun decât tine. Prin urmare, nu mă va lăsa Hristos, ci nădăjduiesc că mă va mântui". Însă unul care are vitejie poate spune: „Diavolul face bine cu lucrarea lui, dar eu ce fac?".

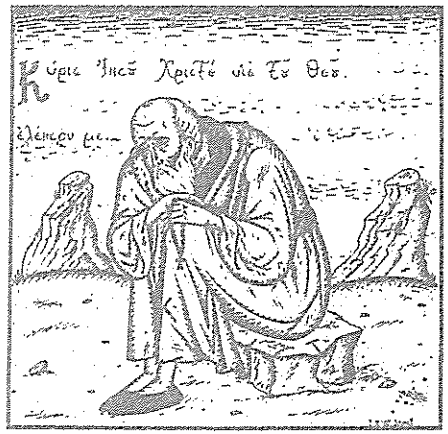

[13] Vezi *I Corinteni* 3, 16; *II Corinteni* 6, 16.

CAPITOLUL 3

Smerenia, puterea cea mare a vieţii duhovniceşti

Acolo unde există smerenie, diavolul nu are loc

Gheronda, în cartea *Părinţi aghioriţi* aţi scris că demonii l-au bătut pe Bătrânul Evloghie[1]. Cum de a îngăduit Dumnezeu acest lucru?

– Cine a mâncat bătaie?

– Bătrânul Evloghie.

– Nu, demonii au mâncat bătaie! Şi în cazul în care Dumnezeu îngăduie ca un om să-l bată pe un altul, iar acela primeşte cu smerenie, cel care se schilodeşte în cele din urmă e acela care bate. Ia spune-mi, diavolul de ce se teme mai mult?

– De smerenie, Gheronda.

– Iar eu credeam că se teme mai mult de mândrie, fiindcă se simte complexat. „Mândru şi eu, zice, mândru şi el. Unde ajungem?". Da, măi copile, aşa este, de

[1] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Părinţi aghioriţi – Flori din Grădina Maicii Domnului*, Ed. Evanghelismos, 2004, p. 42.

smerenie se teme diavolul; asta-l schilodeşte. Diavolul nu poate sta acolo unde există smerenie.

Smerenia îl luminează pe om şi aşa nu se împiedică niciodată în calea sa duhovnicească, ci depăşeşte toate piedicile pe care i le pune ispititorul. Vă amintiți de Antonie cel Mare care a văzut cursele diavolului întinse peste tot pământul? „Cine poate să scape de ele?" a strigat el. Şi îndată a auzit o voce spunându-i: „Smerita cugetare"[2].

La Sinai, la Sihăstria Sfintei Epistimia, unde locuiam, se afla acolo o cazemată, care avea o bisericuță şi o chilioară. Deasupra lor se afla muntele, iar în partea de jos un zid înalt de vreo patru-cinci metri. Acolo, într-o margine, pusesem un lemn şi pe el rindeluiam bucățile de scândură pentru iconițele sculptate pe care le făceam. Într-o zi, pe când rindeluiam acolo rostind Rugăciunea lui Iisus, am auzit deodată o voce spunându-mi: „Poți să te arunci jos peste zid şi să nu păţeşti nimic!" Mă întorc şi văd o umbră neagră cu un cap mare. „Măi, şi aghiuță ăsta!", zic. Dar eu n-am dat importanță, însă el continua să stea acolo şi nu voia să plece. „Poți să te arunci jos şi să nu păţeşti nimic", zicea el. Eu însă mă făceam că nu aud. Timp de un sfert de oră a repetat acelaşi lucru. Mare comedie! La un moment dat îi spun: „Hai, o să arunc o piatră!". „La aceasta nici Hristos nu S-a gândit!"[3], mi-a spus el. Ei, atunci m-am indignat. „Hristos era Dumnezeu, îi spun, nu era un caraghios ca mine, care

[2] Vezi *Patericul egiptean,* Avva Antonie, pf. 7.

[3] Se referă la răspunsul *„Să nu ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău!"* (Vezi *Matei* 4, 6-7), pe care Hristos l-a dat diavolului, când acesta i-a spus să Se arunce de pe Templul lui Solomon.

stau şi casc gura la tine. Hai, pleacă de aici!". Atâta i-a fost. Şi îndată a dispărut.

Diavolul nu poate doborî un suflet acolo unde există smerenie. Cel smerit nu cade, fiindcă păşeşte pe pământ. Ştiţi ce a păţit Bătrânul Avacum când se nevoia în pustia Viglei[4]? Într-o zi, pe când se ruga cu metaniile pe o stâncă, îi apare deodată diavolul ca un „înger de lumină"[5]. „Avacume, îi spune, m-a trimis Dumnezeu să te iau în Rai, căci ai devenit deja înger. Vino să zburăm!". „Dar tu ai aripi, îi spune Bătrânul Avacum, eu însă cum voi zbura?". Şi părutul înger îi spune: „Şi tu ai aripi, dar nu le vezi". Atunci Bătrânul Avacum şi-a făcut cruce şi a spus: „Maica Domnului, cine sunt eu ca să zbor?". Şi îndată părutul înger s-a transformat într-o capră neagră cu aripi de liliac şi a dispărut.

Vedeţi cum prin smerenie putem pricepe cursele diavolului?

Sporire duhovnicească există acolo unde există smerenie multă

– Gheronda, cum se face că un om se schimbă într-o lună, iar altul se nevoieşte ani de zile şi tot nu sporeşte?

– Voi ce spuneţi? Cum de se întâmplă aceasta?

– Mie îmi spune gândul că, dacă omul se smereşte şi cere mila lui Dumnezeu, El îl ajută şi aşa sporeşte.

– Aşa este. Este nevoie de smerenie. Sporire duhovnicească există acolo unde există şi multă smerenie.

[4] Vigla – zonă pustnicească din Sfântul Munte, aflată pe teritoriul Marii Lavre.

[5] Vezi *II Corinteni* 11, 14.

Toţi cei care au găsit calea smeritei cugetări înaintează în viaţa duhovnicească repede, statornic şi fără osteneală. Încă nu am înţeles ce este această putere mare care e smerenia! În ea stă toată sporirea duhovnicească. Cu cât se smereşte cineva, cu atât primeşte mai mult Har de la Dumnezeu şi cu atât sporeşte mai mult. Câtă putere are smerenia, şi cu toate acestea oamenii nu o pun în valoare!

– Gheronda, un suflet smerit duce o luptă duhovnicească mai uşoară?

– Desigur, căci, dacă-l îmboldeşti puţin pe cel smerit, aleargă mult. Ia o bilă şi arunc-o într-o parte, şi se va rostogoli; arunco-o în cealaltă parte şi iarăşi se va rostogoli. Fiindcă este netedă, ea nu se împiedică de nimic.

– Gheronda, este posibil ca, străduindu-se cineva să cultive smerenia, să se umilească neîncetat pe sine şi astfel să cadă în deznădejde?

– Nu, căci smerenia adevărată aduce nădejde, iar nu deznădejde. Egoismul aduce deznădejde, fiindcă cel egoist se încrede în el însuşi, pe când cel smerit nădăjduieşte în mila lui Dumnezeu. Din zdrobirea smereniei creşte încet-încet omul duhovnicesc. Iar apoi toată viaţa omului este o mare nevoinţă plină de mărinimie. Cu toate acestea, el înaintează mereu cu multă nădejde în Dumnezeu şi fiind deznădăjduit de sinele său, în înţelesul cel bun, adică deznădăjduit de propriul eu.

– Un om care nu are o stare duhovnicească bună simte şi el nădejdea în mila lui Dumnezeu?

– Şi de unde ştie cineva dacă are stare duhovnicească bună? Un singur lucru poate şti omul: că nu are stare duhovnicească bună. Şi s-o aibă, tot nu o vede, căci atunci îşi vede propria păcătoşenie. Căci cel care se nevoieşte pentru sporirea duhovnicească nu vede niciodată că a sporit, ci-şi vede numai căderile sale.

Cei smeriți își păstrează bogăția lor duhovnicească în vistieria lui Dumnezeu

– Gheronda, văd că nu-mi place să mă nevoiesc în ascuns. Nu cumva de aceea simt înlăuntrul meu un gol?

– Tu numai de nebună [pentru Hristos] nu eşti bună!... Lucrul acesta cere multă smerenie. Ascultă, dacă vrei să iubeşti nevoința în ascuns, citeşte viața Cuvioasei Isidora[6], ca să cunoşti ce galbeni avea Sfânta, ce virtuți avea, şi să arunci banii tăi falşi, ăia de aramă, iar de acum încolo să aduni galbeni de aur şi să-i ascunzi în inima ta şi să-i zăvorăşti bine, ca să nu-i fure aghiuță.

Nebunii pentru Hristos nu sunt goi pe dinăuntru, ci revarsă din preaplinul dragostei cu care i-a umplut Dumnezeu. Mari Sfinți sunt aceştia. Ei par că spun neghiobii, dar în realitate dau sfaturi înțelepte, care au multă profunzime. Smerenia lor e foarte mare şi nu se socotesc deloc pe ei înşişi. De aceea şi Dumnezeu îi învredniceşte să cunoască tainele dumnezeieşti şi să dobândească multe harisme.

– Gheronda, cum de unii farasioți, deşi îl vedeau pe Sfântul Arsenie făcând atâtea minuni, nu-l înțelegeau, ci îl judecau greşit?

– Sfinții mai mult se nevoiau să-şi ascundă bogăția duhovnicească decât să o dobândească. Sfântul Arsenie îşi ascundea şi el virtuțile sub diferite cojoace, şi era firesc ca oamenii superficiali să nu-l „vadă" şi să-l judece după cojoacele din afară, adică după ciudățeniile prefăcute pe care le vedeau la el. Adică Sfântul, vrând să fugă de admirația oamenilor, se străduia întotdeauna să le arate opusul fiecăreia dintre virtuțile pe care le avea. Firește, câți aveau virtuți ascunse înțelegeau ce comoară ascundea Sfântul.

Eroii cei smeriți şi ascunşi ai lui Hristos se arată a fi cei mai înțelepți din lume, căci reuşesc să-şi păstreze comoara duhovnicească în vistieria lui Dumnezeu. De aceea să simțim multă bucurie când trăim în ascuns, căci atunci vom vedea fața lui Dumnezeu în viața viitoare, simțind prezența Lui lângă noi încă din această viață.

[6] Cuvioasa Isidora a trăit în Mănăstirea Tabenisioților, pe care a întemeiat-o Cuviosul Pahomie la începutul secolului al IV-lea. Ea se smerea, se înjosea pe sine şi se prefăcea a fi nebună „pentru Hristos". Mergea întotdeauna desculță, iar pe cap purta o cârpă, pe când celelalte monahii purtau camilafcă. Deşi a primit de multe ori ocări şi lovituri, nu a cârtit niciodată. Sfințenia vieții ei a fost descoperită în vedenie marelui ascet Pitirun, care mai apoi a vizitat mănăstirea şi a descoperit înaintea întregii obşti că Isidora, pe care o considerau nebună, devenise Amma, adică maică duhovnicească.

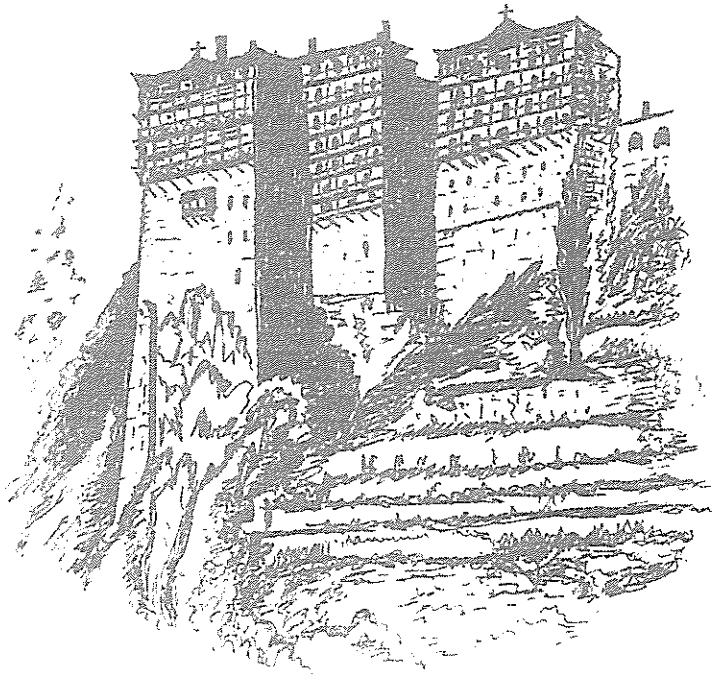

PARTEA A DOUA

DRAGOSTE DUHOVNICEASCĂ

«Omul duhovnicesc îşi dăruieşte dragostea mai întâi lui Dumnezeu, apoi oamenilor, iar preaplinul dragostei lui îl dăruieşte animalelor şi întregii zidiri».

CAPITOLUL 1

Dragostea nesecată a lui Dumnezeu şi dragostea noastră către Dumnezeu

Dumnezeu ne „bombardează" cu dragostea Sa

Gheronda, uneori simt cu tărie dragostea lui Dumnezeu şi sufăr când văd cât sunt de nerecunoscătoare.

– Îți doresc să te arăți vrednică de binefacerile cele multe ale lui Dumnezeu. Spunea David: *„Mila Ta, Doamne, mă va urma întru toate zilele vieții mele"*[1]. Să spui şi tu la fel, fiindcă este adevărat că asta ți se întâmplă şi ție. La fel cum tot adevărat este şi faptul că recunoşti lucrul acesta şi-I mulțumeşti, şi-L slăveşti pe Dumnezeu.

Când omul mărturiseşte dragostea lui Dumnezeu, atunci şi Dumnezeu îl... „bombardează" cu dragostea Sa. Poate vă surprinde cuvântul „bombardează", dar pentru a dizolva tartrul sau granitul

[1] Prochimenul Vecerniei de marți seara. Vezi şi *Psalmul* 22, 6.

dimprejurul inimii noastre, este nevoie de bombe dumnezeieşti al căror material explozibil să fie dragostea lui Dumnezeu. Când această coajă groasă va fi dizolvată atunci inima devine sensibilă şi omul se înduioşează chiar şi înaintea celor mai mici binefaceri ale lui Dumnezeu. Se simte foarte îndatorat faţă de Dumnezeu şi este continuu copleşit, căci, în timp ce el se gândeşte cum să-şi achite datoria, Dumnezeu îi dă tot mai multe binecuvântări, până ce sufletu-i mărinimos se topeşte de dragostea Lui.

– De ce ne iubeşte atât de mult Dumnezeu?

– Pentru că suntem copiii Lui. Mai mult nu pot să vă spun.

– Gheronda, dacă cineva care se nevoieşte are mereu aceleaşi căderi, nu-L supără şi-L dezamăgeşte pe Dumnezeu?

– Oare Dumnezeu aşteaptă vreun avantaj de la noi? Nu. Suntem însă copiii Lui şi El ne iubeşte pe toţi la fel. Am văzut odată un tată care avea şi un copilaş puţin cam nătâng căruia îi curgea nasul, iar el şi-l ştergea cu mâneca, dar îl strângea în braţe şi pe acesta, şi-l săruta şi-l mângâia ca şi pe ceilalţi. Tot astfel şi Dumnezeu, ca un Părinte Bun ce este, nu-Şi iubeşte numai copiii plini de har, ci şi pe cei slabi duhovniceşte, pentru care-L doare îndeosebi şi de care se îngrijeşte mai mult.

Nimeni nu poate cuprinde cu mintea cât de mult îl iubeşte Dumnezeu pe om! Dragostea Lui nu poate fi asemănată cu nimic, nu are hotare. Este atât de mare, încât, dacă omul simte cât de puţin această dragoste, inima lui cea de lut nu ar putea rezista, ci s-ar topi, fiindcă este lut.

Dumnezeu îngăduie de multe ori ca dragostea Lui să se reverse cu îmbelşugare peste făpturile Lui şi atunci sufletul nostru se învăpăiază. Vedem că dumnezeiasca dragoste este atât de dulce, atât de mare, încât nu o putem suporta şi ajungem să spunem: „Dumnezeul meu, ajunge! Stăvileşte puţin dragostea Ta, căci nu o pot îndura!". În acest fel, Dumnezeu vrea să ne arate că El are toată bunăvoinţa să ne dea din belşug dragostea Sa, dar nu o face pentru că bateria noastră e de capacitate mică. Este nevoie deci să o mărim pentru a încăpea în ea mai multă dragoste dumnezeiască, deoarece energia divină a dragostei lui Dumnezeu vine la noi în funcţie de capacitatea pe care o avem.

– Cum se poate mări această „capacitate"?

– Cu cât se va curăţi inima noastră, cu atât îi va creşte capacitatea şi vom primi dragostea dumnezeiască cea nemărginită, necuprinsă şi nesecată.

Buna împărţire a dragostei

– Gheronda, se poate ca dragostea mea faţă de un Sfânt să-mi împuţineze dragostea pentru Dumnezeu?

– Nu, căci în multa evlavie şi iubire pe care o are cineva pentru un Sfânt se ascunde marea dragoste şi evlavie faţă de Dumnezeu Cel în Treime şi faţă de Maica Domnului.

Fără îndoială că acela care-i cinsteşte pe Sfinţi o cinsteşte cu mult mai mult pe Maica Domnului. La fel cum cel care o cinsteşte mult pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu fireşte că cinsteşte încă mai mult pe Preasfânta Treime. Şi, vezi tu, pentru Sfântul cu care ţii legătura şi pentru care simţi multă recunoştinţă, ai putea chiar să te jertfeşti. Dar dacă pentru un Sfânt te-ai jertfi, oare nu te-ai jertfi pentru Dumnezeu?

Mare lucru înseamnă dragostea pentru Hristos, pentru Maica Domnului, pentru Sfinţi. Este o dragoste care nu se compară cu nici o altă dragoste. Este sigură: ţi se răspunde la ea întotdeauna.

– Se poate ca cineva să-L iubească pe Dumnezeu şi să nu-i iubească pe oameni?

– Nu, căci dacă Îl iubeşti pe Dumnezeu, este cu neputinţă să nu iubeşti chipul lui Dumnezeu, care este omul. Dragostea noastră către Dumnezeu aduce cu ea dragostea către aproapele, căci acela care se apropie de Dumnezeu se face aproapele tuturor oamenilor, precum Sfinţii. Iar în dragostea noastră către aproapele se ascunde marea noastră dragoste către Dumnezeu.

Când cineva îşi dăruieşte inima lui Dumnezeu, iubeşte toată zidirea: nu numai pe toţi oamenii, ci şi păsările şi copacii, chiar şi şerpii. Atunci se închină cu evlavie nu numai lui Dumnezeu şi Sfinţilor, ci şi icoanelor lui Dumnezeu, adică oamenilor. Şi toate creaturile, mici şi mari, lemnişoare şi pietricele preţioase sau neînsemnate, le ia cu evlavie şi le sărută ca pe o binecuvântare de la Făcătorul său, aşa cum sărută un obiect mic sau mare pe care îl primeşte ca binecuvântare de la o persoană dragă lui.

– Gheronda, cum ajunge omul la Dumnezeu?

– Sunt două căi pe care poate urca cineva acolo sus la Dumnezeu ca să-L înduplece să coboare şi să rămână cu el. Prima cale este pocăinţa sinceră pe care o fac cei foarte păcătoşi. Când aceştia îşi dau seama de marile lor căderi şi se smeresc mult, Dumnezeu pentru multa lor smerenie îi iubeşte mult şi îi înalţă până la Ceruri. *„Mare bucurie se face în Ceruri pentru un om care se pocăieşte”*[2], spune Evanghelia. E firesc atunci ca şi păcătoşii să-L iubească mult pe Dumnezeu, fiindcă le-a şters o datorie mare. A doua cale este atunci când omul se păstrează curat de păcatele de moarte. Se cuvine atunci ca el să-I mulţumească Bunului Dumnezeu pentru că l-a păzit încă de mic copil şi nu l-a lăsat să-şi întineze haina sufletului. Şi pe tine, dacă nu te-ar fi păzit Hristos de mică ca pe un pui de cloşcă sub aripile Sale, poate că astăzi erai cea mai păcătoasă din lume. De aceea să-L slăveşti zi şi noapte pe Bunul Dumnezeu pentru acest mare dar al Său şi să verşi lacrimi de bucurie şi de recunoştinţă faţă de El. Aceste lacrimi au aceeaşi putere – sau poate chiar una mai mare – ca şi lacrimile pocăinţei. Atunci omul se înalţă la Ceruri, ajunge la Dumnezeu şi Îl slăveşte neîncetat, precum Îngerii. Şi, deşi trăieşte pe pământ, e ca şi cum ar trăi în Cer. Atunci toată viaţa lui este o doxologie, iar moartea o aşteaptă slăvind pe Dumnezeu, pentru că se gândeşte că va merge pentru totdeauna lângă Dumnezeu, Care este destinaţia lui. Atunci izbucneşte în doxologia cea mai înaltă: *„Slavă Ţie, Celui ce ne-ai arătat nouă lumina...”*.

[2] Vezi *Luca* 15, 7.

Să-I dăruim dragostea noastră lui Hristos

– Gheronda, ce să fac ca să ajung să-L iubesc pe Dumnezeu?

– Ca să-L iubeşti pe Dumnezeu, trebuie să porneşti de la jertfă. Când omul nu se socoteşte pe sine şi se jertfeşte, atunci lucrurile decurg firesc: îl iubeşte pe aproapele său, Îl iubeşte şi pe Dumnezeu. Toţi cei care spun că-L iubesc pe Dumnezeu, dar nu se jertfesc pentru aproapele lor, *„L-au iubit pe Dumnezeu cu gura lor, dar cu limba lor L-au mințit pe El”*[3].

– Gheronda, cum se poate înmulți dragostea față de Dumnezeu?

– Să-L aveți pururea pe Dumnezeu în mintea voastră, să cugetați la Dumnezeu, să rostiți Rugăciunea lui Iisus, să vorbiți cu Dumnezeu. Făcând omul această lucrare, simte dragostea lui Dumnezeu la început puțin, iar mai târziu, pe măsură ce înaintează, o simte tot mai mult. Mintea şi-o ține de acum permanent la Dumnezeu şi nu-l mai atrage nimic din cele pământeşti şi deşarte. Dragostea către Dumnezeu se înflăcărează în inima lui, i-o umple, iar el nu vrea să mai cugete la nimic altceva decât la Dumnezeu. Nimic din cele ale lumii nu-l mai interesează şi se gândeşte neîncetat la Părintele Ceresc. Vezi, ştiința îi captivează pe cei preocupați de descoperiri. Dar oare de ce nu suntem noi absorbiți de Hristos?

[3] *Psalmul* 77, 40.

– Ce ne opreşte, Gheronda, să-L căutăm pe Hristos cu o astfel de râvnă?

– Nimic nu ne opreşte. Minte avem, maturi suntem. Noi înşine suntem piedica.

– Dacă nu ne lepădăm de noi înşine, cum să intre Hristos înlăuntrul nostru? Dacă ne lepădăm de noi înşine şi pleacă din noi chiriaşul cel rău, adică omul cel vechi, atunci va locui în locul gol al inimii omul cel nou al Noului Testament, umplând de dragoste templul ființei noastre şi întreaga noastră existență, pentru că va găzdui înlăuntrul nostru Dragostea, Hristos. Atunci inima omului devine clopot şi sună mereu cu veselie şi atât de tare, încât sunt gata să i se spargă doagele, adică coastele, care sunt tencuite cu lut, lut ce a devenit trup la porunca lui Dumnezeu. Iar dacă te afli în pustie şi nu există acolo biserică, atunci trupul tău va deveni biserică, iar inima ta clopot.

Când omul îşi dăruieşte inima lui Dumnezeu, atunci mintea îi este răpită şi ea de dragostea lui Dumnezeu, iar inima lui saltă neîncetat; îşi simte capul uşor, iar trupul ca un fulg. Iar când dragostea lui Dumnezeu este mai multă decât poate inima să cuprindă, atunci bătaia inimii este auzită şi de cei din jurul său, căci la această stare participă şi trupul.

O inimă atât de mică să poată iubi atât de mult! Şi dacă dragostea omului pentru Dumnezeu este atât de mare, gândiți-vă cum este dragostea lui Dumnezeu! Vorbesc de cantitate, căci în ceea ce priveşte calitatea, dragostea lui Dumnezeu este aceeaşi

cu dragostea noastră, atunci când şi a noastră este duhovnicească.

Cât de mare este răul pe care-l facem cei mai mulți dintre noi când nu voim să-I dăruim lui Hristos dragostea noastră, ci o irosim în lucruri pământeşti, ieftine şi deşarte! Chiar şi o viață de o mie de ani şi o mie de inimi să-i dea cineva lui Hristos nu sunt de ajuns pentru marea dragoste pe care ne-a arătat-o şi pe care ne-o arată în continuare: ne iartă, ne rabdă şi ne curățeşte cu dumnezeiescul Său Sânge sufletele noastre cele murdare.

Flacăra dragostei lui Dumnezeu

– Gheronda, de ce nu-L iubesc pe Dumnezeu aşa cum iubesc o persoană dragă lângă care doresc să fiu?

– Asta vine încet-încet după multă nevoință, căci altfel oamenii ar lua foc şi ar arde de dragostea lui Dumnezeu. Deşi ar fi frig în jurul lor, ar simți că iau foc şi mulți şi-ar lua câmpii. Odată, un soldat, în timp de război, şi-a lăsat unitatea şi a plecat în munte. Se aprinsese în inima lui o aşa flacără, încât nimic nu-l mai putea reține; voia să meargă să se roage. Nu a ținut cont de nimic. S-a dus, a găsit o peşteră, a intrat în ea şi se ruga. Când ceilalți soldați au plecat în incursiune, l-au găsit şi l-au prins. „Ăsta e un dezertor", au spus ei. După aceea comandantul l-a chemat la interogatoriu. „De ce ai făcut asta?". „Ard, domnule comandant, ard pentru Hristos! Ştiți ce înseamnă să arzi?". „Bine, dar eu nu ard?", îi spune comandantul. „Eu ard, domnule comandant! Înțelegeți?" a repetat el. Ca şi cum ar fi spus: „Dacă ardeți, plecați şi dumneavoastră!". L-a ajutat însă Dumnezeu şi a scăpat de Tribunalul Militar. Dacă pe timp de pace un soldat care pleacă de la locul său are de-a face cu Tribunalul Militar, cu atât mai mult dacă pleacă pe timp de război![4]

– Gheronda, când cineva se află în această stare, simte o căldură în tot trupul?

– Da, dar mai cu seamă în zona pieptului. Când se aprinde dragostea duhovnicească, ia foc tot pieptul. O flacără devine tot pieptul. Omul este ars de flacăra dulce şi puternică a dragostei lui Dumnezeu, zboară, iubeşte cu dragoste adevărată, maternă.

Această flacără lăuntrică, pe care o aprinde Însuşi Hristos cu dragostea Sa, încălzeşte trupul mult mai mult decât flacăra focului şi are puterea să ardă orice gunoi, orice gând rău pe care i-l aruncă aghiuță, precum şi orice dorință rea sau imagine urâtă. Atunci sufletul simte desfătările dumnezeieşti, care nu se compară cu nici o altă desfătare.

Ah, această flacără încă nu a intrat înlăuntrul vostru! Dacă se aprinde şi învăluie inima voastră, nu vă vor mai mişca deloc lucrurile deşarte. Mă rog ca Dumnezeu să ardă inimile voastre cu dragostea Sa!

---

[4] Starețul, care, după cum se ştie, respecta legile întru totul, foloseşte acest exemplu al soldatului dezertor ca să ne ajute să înțelegem că, dacă flacăra dragostei lui Dumnezeu îl va învălui cu totul pe om, atunci şi „mintea omului este răpită de dragostea lui Dumnezeu" şi ajunge să facă lucruri care cu greu pot fi înțelese şi justificate.

Iubirea dumnezeiască[5]

– Gheronda, iubirea dumnezeiască este dragostea pentru Dumnezeu?

– Dumnezeiasca iubire este ceva mai presus decât dragostea pentru Dumnezeu: este nebunie. Legătura dintre dragoste, iubire şi nebunie este întocmai cu cea dintre invidie, ură şi ucidere. Dragostea scumpă pentru Dumnezeu dimpreună cu jertfele ei fierbe uşor inima, iar iubirea dumnezeiască izbucneşte în afară, ca aburul ce nu poate fi stăpânit, şi se uneşte cu Dumnezeu.

Iubirea dumnezeiască înmoaie oasele tari şi le face atât de moi, încât omul nu se mai poate ține pe picioare, ci cade. Devine ca lumânarea, care, stând într-un loc cald şi neputând rămâne dreaptă, se îndoaie când într-o parte, când într-alta. O îndrepți, dar iarăşi se îndoaie, iarăşi cade, fiindcă încăperea este caldă, foarte caldă... Când se află cineva în această stare şi trebuie să meargă undeva sau să lucreze ceva, nu reuşeşte; se luptă, încearcă să iasă din această stare...

– Gheronda, dacă pe cineva cuprins de iubirea dumnezeiască, îl doare ceva, simte durerea?

– În această stare, durerea, dacă este foarte puternică, se micşorează şi devine suportabilă, iar dacă este mică, dispare cu totul. Vezi, cei îndrăgostiți sunt ca şi răpiți, nici somnul nu-i prinde. Îmi spunea un monah: „Gheronda, fratele meu s-a îndrăgostit de o țigancă şi nici să doarmă nu mai poate. Spune continuu: «Paraschiva mea, Paraschiva mea!». Să-i fi făcut vrăji? Nu ştiu. Eu sunt de atâția ani călugăr şi nu o iubesc pe Maica Domnului nici măcar cât o iubeşte fratele meu pe țiganca asta! Să nu-mi tresalte inima deloc!".

Din nefericire, sunt oameni duhovniceşti care se smintesc atunci când aud cuvântul „iubire dumnezeiască". Nu au înțeles ce înseamnă iubirea dumnezeiască şi de aceea vor să scoată acest cuvânt din *Mineie* şi din *Octoih*, spunând că sminteşte. Unde am ajuns! Dimpotrivă, cei din lume, care au trăit iubirea [eros] lumească, dacă le vorbeşti despre iubirea dumnezeiască, îndată vor spune: „Aceasta trebuie să fie ceva superior". Dacă ați şti pe câți tineri, care au cunoscut dragostea lumească, îi întorc la Dumnezeu când le vorbesc de iubirea dumnezeiască! „Voi ați căzut vreodată din pricina dragostei pe care o simțeați? îi întreb. Ați simțit vreodată că nu vă puteți mişca, că nu puteți face nimic?". Atunci ei îşi dau seama îndată că este vorba de ceva mai înalt şi astfel ne înțelegem. „Dacă noi, spun ei, simțim ceva din această dragoste lumească, închipuie-ți cum este cea cerească!".

Nebunia dumnezeiască

– Cum poți să înnebuneşti, Gheronda, de dragostea lui Dumnezeu?

– Să te însoțeşti cu... nebuni, ca să te molipseşti şi tu de nebunia lor duhovnicească! Mă voi ruga ca să te văd... nebună de legat! Amin.

[5] Expresia θεῖος ἔρως *(thíos eros)* – *eros divin* a fost tradusă, în acest subcapitol, prin *iubire dumnezeiască*, iar termenul ἀγάπη *(agapi)* prin *dragoste*. Erosul divin este iubirea înflăcărată, extatică, a persoanei umane care îşi iese din sine şi se uneşte tainic cu Dumnezeu. [n.tr.]

Am şi eu o mică experienţă de nebunie duhovnicească, care vine din iubirea dumnezeiască. Atunci omul ajunge la sfinţita „distragere" [e absent faţă de cele petrecute în jurul lui] şi nu mai vrea să cugete la nimic altceva decât la Dumnezeu, la cele dumnezeieşti, la cele duhovniceşti, la cele cereşti. Fiind îndrăgostit dumnezeieşte, este mistuit lăuntric de o flacără dulce şi răbufneşte în afară, nebuneşte, în spaţiul dumnezeiesc al cucerniciei, slăvind zi şi noapte ca un înger pe Dumnezeul şi Ziditorul său.

– Acesta este extaz?

– Da, atunci omul se află în afară de sine, în sensul cel bun. Aceasta este *„Ieşi din sine, înfricoşându-te, Cerule!"*[6].

Nebunia dumnezeiască îl scoate pe om în afara atracţiei pământului; îl urcă la tronul lui Dumnezeu, iar omul se simte pe sine ca un căţeluş la picioarele stăpânului său, căruia îi linge picioarele cu bucurie şi credincioşie.

Beţia dumnezeiască

– Gheronda, mă tem că nu o să mă mântuiesc.

– Nu te teme! Vom merge împreună acolo sus! Numai să-i spui stareţei să ne dea două sticle mari pentru drum. Ia aminte însă să fie de plastic, nu din sticlă, ca să nu se spargă pe drum... Le vom umple cu apă şi, până să ajungem la Cer, o vom bea din pricina ostenelii! Vom lăsa numai trei degete de apă şi Îl vom ruga pe Hristos să o binecuvinteze, să o facă vin, după care îl vom bea şi ne vom îmbăta duhovniceşte lângă Hristos.

– Care este această apă?

– Este dragostea către Hristos şi către fraţi.

– Iar beţia?

– Este beţia care vine de la Duhul Sfânt. Cei care se îmbată de la Duhul Sfânt se veselesc continuu de dragostea lui Dumnezeu, Părintele lor.

Dacă omul se îmbată duhovniceşte cu vinul ceresc, viaţa lui pământească devine mucenicească, însă în înţelesul cel bun. Devine nefolositor pentru lume şi nimic din cele pământeşti nu-l mai atrage, *„socotindu-le gunoaie"*[7] pe toate. Vezi, celor care beau mult şi se îmbată nu le mai pasă apoi de nimic. „Bădie Tănase, îţi arde coliba!", strigau la un bătrânel căruia îi luase foc coliba. „Las-o să ardă!" spunea el, fiindcă băuse şi se îmbătase.

Bună este cealaltă beţie, cea cerească, dar trebuie să fii permanent acolo, la „butoiul" ceresc cel nesecat.

Vă doresc să găsiţi caneaua cea dumnezeiască şi să beţi şi să vă îmbătaţi mereu de vinul Raiului! Amin.

[6] Din Irmosul Cântării 9 al Canonului din Sâmbăta Mare.

[7] Vezi *Filipeni* 3, 8.

CAPITOLUL 2

Dragostea către aproapele

Dragostea şi smerenia, cele două virtuţi înfrăţite

Gheronda, cum mă voi mântui cu atâtea patimi ce am?

– Cu dragostea şi cu smerenia. De îndată ce vor creşte aceste două virtuţi, mândria şi răutatea vor rămâne atrofiate, iar patimile vor trage să moară. În felul acesta, încet-încet, vor dispărea toate patimile, iar toate celelalte virtuţi vor veni de la sine. De aceea îndreaptă-ţi toate puterile spre dobândirea dragostei şi a smereniei.

Adevărata dragoste se îmbrăţişează cu smerenia ca doi fraţi gemeni, care se iubesc foarte mult. Dragostea nu se desparte de smerenie. În dragoste găseşti smerenia, iar în smerenie găseşti dragostea.

Pentru mine, temelia vieţii duhovniceşti este dragostea şi smerenia. Unde există dragoste, acolo locuieşte Hristos, Iubirea, iar Harul lui Dumnezeu nu mai vrea să plece de acolo unde există smerenie. Atunci Dumnezeu împărăţeşte pretutindeni, iar pământul se transformă în Rai. Însă acolo unde lipseşte dragostea şi smerenia, acolo locuieşte aghiuţă, vrăjmaşul, iar oamenii trăiesc încă de aici iadul împreună cu el, înrăutăţindu-şi şi mai mult starea lor în cealaltă viaţă.

Calea cea mai uşoară pentru a ne mântui este dragostea şi smerenia; pentru acestea vom fi judecaţi. Aceste două virtuţi Îl înduioşează şi-L înduplecă pe Dumnezeu, iar pe om, făptura mâinilor Sale, îl urcă la Cer. După aceste însuşiri, smerenia şi dragostea, îi deosebesc Sfinţii Îngeri pe copiii lui Dumnezeu, îi iau cu dragoste, îi trec fără frică prin vămile văzduhului[1] şi îi urcă la Dumnezeu, Părintele cel iubitor.

Dragostea cea preţioasă şi adevărată

După mine, dragostea este de trei feluri: dragostea trupească, care este plină de microbi spirituali, dragostea lumească, care este de suprafaţă, formală, ipocrită, fără profunzime şi dragostea duhovnicească, care este cea adevărată, cea curată, cea scumpă. Aceasta-i dragostea cea fără de moarte care rămâne în „vecii vecilor".

– Gheronda, şi cum îmi voi da seama dacă am dragoste adevărată?

[1] Vezi Monahul Grigorie, ucenicul Sfântului Vasile cel Nou, *Vămile văzduhului.*

– Ca să-ți dai seama, trebuie să cercetezi dacă îi iubești pe toți deopotrivă și dacă îi consideri pe toți oamenii mai buni decât tine.

– Mi s-a răcit dragostea pentru Dumnezeu și pentru aproapele.

– Seamănă puțina dragoste care ți-a rămas, pentru ca ea să încolțească, să crească, să rodească și să seceri dragoste. Apoi dragostea înmulțită pe care o vei secera o semeni din nou și, încet-încet, îți vei umple hambarul, încât nu vei avea unde s-o pui, căci, cu cât semeni mai multă dragoste, cu atât se înmulțește mai mult. Să spunem că un țăran are un săculeț de sămânță, pe care o seamănă. Apoi adună rodul și umple un săculeț mai mare. Semănând apoi sămânța din acest săculeț, va umple un sac întreg. Iar când adună multă sămânță și o seamănă, va umple un hambar. Pe când, dacă păstrează sămânța în săculeț și nu o seamănă, sămânța va face viermi. Trebuie să arunce sămânța în pământ ca să încolțească, să crească și să facă rod.

Tot astfel se întâmplă și cu dragostea. Dragostea, ca să se înmulțească, trebuie să o dăruiești. Însă cel care nu dă chiar și puțina dragoste pe care o are, seamănă cu cel care are un pumn de sămânță, dar o păstrează și nu o seamănă. Acesta este robul cel viclean, care a ascuns talantul[2].

Vei primi dragoste potrivit cu dragostea pe care o vei dărui. Dacă nu dăruiești dragoste, nu vei primi dragoste. Vezi, mama dăruiește continuu copiilor ei, dar și primește continuu de la ei, dragostea ei crescând mereu. Însă dacă cerem dragostea celorlalți numai pentru noi înșine și vrem ca toți să ne dea, iar când facem un bine ne gândim la răsplată, atunci nu avem o dragoste prețioasă, ci una ieftină. Atunci ne înstrăinăm de Dumnezeu și nu primim dragoste nici de la Dumnezeu, nici de la oameni.

Cei cu dragoste lumească se ceartă care dintre ei să înhațe mai multă dragoste pentru sine. Câți însă au dragostea cea prețioasă, cea duhovnicească, se ceartă care dintre ei să dăruiască celuilalt mai multă dragoste. Ei iubesc fără să se gândească dacă sunt sau nu iubiți de ceilalți, nici nu cer celorlalți să-i iubească. Vor doar să dăruiască și să se dăruiască, fără a vrea să li se dea ceva sau să li se dăruiască cineva. Oamenii aceștia sunt iubiți de toți, dar cel mai mult de Dumnezeu, cu Care se și înrudesc.

Dragoste fără a lua ceva în schimb! Să nu facem fapte bune ca să primim binecuvântări. Să cultivăm dragostea cea nobilă, cea prețioasă, pe care o are Dumnezeu, iar nu dragostea cea lumească și ieftină, cea plină de toată neputința omenească.

– Gheronda, îmi este greu să-mi dăruiesc dragostea acolo unde știu că nu o vor prețui.

– Îți vine greu fiindcă nu ai dragoste adevărată. Pe cel care are dragoste adevărată nu îl preocupă dacă dragostea lui este prețuită sau nu. Nici măcar nu-și amintește de jertfa pe care o face pentru aproapele său, deoarece o face din dragoste curată.

– Dar cum pot să uit binele pe care-l fac?

– Aruncă-l în mare... Așa o să-l uiți. Dar să uiți și răul pe care ți-l fac alții. Și astfel vei aduna o bogăție duhovnicească chiar fără să-ți dai seama.

[2] Vezi *Matei* 25, 25.

Să îndepărtăm propriul eu din dragostea noastră

– Gheronda, care este măsura dragostei?

– *„Să vă iubiți unii pe alții, precum și Eu v-am iubit pe voi”*[3]. Prin aceasta Hristos vrea să spună că trebuie întotdeauna să ne jertfim pentru ceilalți, precum și El S-a jertfit pentru noi.

– Se poate ca în jertfă să existe voie proprie?

– Da, se poate. Îmi amintesc că, pe când eram încă mirean, un om din Konița, îndată după slujba de Înviere, spunea în auzul tuturor: „Voi merge sus la mănăstire, să-i aprind Maicii Domnului candelele”. Însă după felul cum o spunea, puteai să-ți dai seama că are mândrie, voie proprie... Se ducea, deci, noaptea, sus la mănăstire ca să aprindă candelele, două ore dus și două ore întors. Și pe ce drum rău mergea! Iar acolo la bisericuță erau toate părăsite, aruncate pe ici-colo. De unde să găsești plută de candelă și fitil? Și el făcea toată această osteneală, dar până la urmă în zadar. Dacă îi spuneai: „Când te vei duce acum acasă, aprinde candela!”, poate că n-o aprindea! Dacă voia într-adevăr să facă o jertfă trebuia să meargă și să aprindă candelele la mănăstire simplu, fără zgomot.

– Deci se poate ca cineva să facă o jertfă din mândrie?

– Cum să nu? Își poate jertfi chiar și viața, precum spune Apostolul Pavel, dar dragoste să nu aibă[4].

[3] Vezi *Ioan* 13, 34 și 15, 12.

[4] Vezi *I Corinteni* 13, 3.

– Această jertfă are valoare?

– Nu-ți amintești ce spune Apostolul Pavel? *„Dacă dragoste nu am, nimic nu sunt”*[5]. Jertfa, ca să fie plăcută lui Dumnezeu, nu trebuie să aibă elemente omenești, interes, mândrie etc. Când cineva se jertfește cu smerenie, atunci are dragoste și Îl înduioșează pe Dumnezeu. Când vorbesc despre dragoste, vorbesc despre dragostea adevărată, autentică, care are noblețe. Căci te poți împăca la gândul că ai dragoste pentru că dai totul, și cu toate acestea dragoste să nu ai, din cauză că prin această dragoste vrei să ieși în evidență, adică urmărești interesul tău personal.

Pentru ca dragostea noastră să fie autentică, trebuie să o purificăm, să îndepărtăm propriul eu din dragostea noastră. Iar când toți își îndepărtează propriul eu din dragostea lor, atunci unul este în celălalt și toți sunt unul, fiind de acum înainte uniți de dragostea cea una a lui Hristos. Și în Hristos toate problemele sunt rezolvate, fiindcă dragostea lui Hristos dezleagă toate problemele.

Dragoste de mamă pentru toți

– Gheronda, cum poate cineva să strângă întreaga lume în inima lui?

– Cum poate îmbrățișa toată lumea, când mâinile lui sunt mici? Pentru a strânge cineva toată lumea în inima lui, trebuie să-și lărgească inima.

[5] Vezi *I Corinteni* 13, 2.

– Şi cum se face lucrul acesta?

– Cu dragostea. Dar nici aceasta nu ajunge. Este nevoie de dragoste de mamă. Mama îşi iubeşte copiii mai mult decât pe ea însăşi. Cine dobândeşte această dragoste îi iubeşte nu numai pe cei care îl iubesc, ci şi pe cei care îl vatămă, căci aşa cum mama le justifică pe toate, tot astfel şi el găseşte întotdeauna circumstanţe atenuante pentru ceilalţi şi ia sarcina asupra sa. Chiar şi atunci când i se fură ceva, tot el simte mustrări de conştiinţă ca nu cumva hoţul să fie prins şi băgat în închisoare. Îşi spune în sinea sa: „Din cauza mea a fost băgat în temniţă. Dacă găseam un mod de a-i da banii de care avea nevoie, nu ar fi furat şi nu ar fi fost acum în închisoare".

Dragostea de mamă pe toate le acoperă, pe toate le şterge. Dacă un copil face o pagubă sau se poartă urât, mama lui îl iartă îndată, fiindcă este copilul ei. Aşa şi tu, când îţi iubeşti aproapele cu iubire de mamă, îi justifici slăbiciunile şi nu-i vezi greşelile; şi, chiar dacă le vezi, le ierţi. Atunci inima ţi se umple de dragoste, fiindcă devii următor al lui Hristos, Care ne rabdă pe toţi.

– Gheronda, pe toate le tratez cu o anumită îngustime, strângere de inimă. Nu cumva nu am inimă?

– Tu nu ai inimă? Ştii ce inimă ai? Dar îţi laşi îngustimea minţii să o înăbuşe, iar apoi te chinuieşti. Cel care are inimă largă, pe toate le rabdă; pe când cel cu inima îngustă, dintr-o observaţie sau dintr-o întâmplare neplăcută, se mâhneşte mult şi nu poate răbda.

– De ce, Gheronda?

– Fiindcă atât suportă bateria lui.

– Ce să fac, ca să-mi reziste bateria mai mult?

– Să cauţi îndreptăţire pentru neorânduielile şi lipsurile celorlalţi. Să înfrunţi totul duhovniceşte, cu credinţă şi încredere în Dumnezeu. Să te gândeşti că te afli în mâinile lui Dumnezeu, şi, dacă nu se face ceva aşa cum vrei şi cum doreşti tu, să accepţi lucrul ăsta cu bucurie.

– Cum mi se va lărgi inima?

– Pentru ca să ţi se lărgească inima, trebuie să scoţi ceva dinlăuntrul ei: să-ţi arunci afară iubirea de sine. Dacă se va usca iedera iubirii de sine şi a logicii strâmte care te înăbuşă, arborele tău duhovnicesc se va dezvolta liber. Mă voi ruga ca inima ta să se slobozească repede, în chip desăvârşit, ca să se dezvolte şi să se lărgească. Amin.

Ştiţi ce simt eu acum? Simt o aşa dragoste de mamă, o aşa afecţiune şi gingăşie, pe care n-o aveam înainte[6]. Toată lumea încape înlăuntrul meu. Vreau să-i îmbrăţişez pe toţi oamenii, ca să-i ajut. Căci dragostea nu poate rămâne închisă în inimă. Precum curge şi se varsă laptele unei mame al cărei copilaş a murit, tot astfel şi dragostea vrea să se dăruiască.

[6] Starețul spusese în 1981: „Este cu putință ca omul să aibă întotdeauna înlăuntrul său flacăra dragostei dumnezeiești. Eu aveam încontinuu această dulceață cerească. Ardeam în întregime și oasele mele se făceau ca niște lumânări aprinse. Când trebuia să fac ceva sau să merg undeva, mă sileam pe mine însumi să ies din această stare. De multe ori, căzeam jos din pricina acestei dulceți cereşti. Acum ea s-a transformat în durere pentru lume. Sufăr pentru lume şi, pe zi ce trece, această durere creşte. Mă topesc pur şi simplu".

– Gheronda, Avva Pamvo spune: „Dacă ai inimă, poţi să te mântuieşti”[7]. Ce înţelege prin „a avea inimă”?

– Poate înţelege multe. Mai întâi, „a avea inimă” este egal cu „a iubi pe Dumnezeu”. În al doilea rând, „a avea inimă” este egal cu „a avea sensibilitate”. În al treilea rând, „a avea inimă” este egal cu „a avea bunătate”. În al patrulea rând, a avea inimă” este egal cu „a avea îngăduinţă”. În al cincilea rând, „a avea inimă” este egal cu „a avea vitejie”. Când spunem „inimă”, nu înţelegem o bucată de carne, ci râvnă pentru jertfă, dragoste nobilă.

Mare lucru este puterea inimii! Inima este ca o baterie care se încarcă continuu. Nu oboseşte, nici nu îmbătrâneşte; puterea ei nu se istoveşte niciodată. Dar pentru aceasta trebuie să ne punem inima să lucreze. Căci şi eu am inimă, şi tu ai inimă, dar ce să faci cu ea dacă nu o punem la lucru? Dacă cineva nu-şi pune inima să lucreze, poate să fie un uriaş şi să nu aibă curaj să facă nimic. Iar altul poate să fie atâtica de mic, şi să nu obosească deloc, pentru că toate câte face le face din inimă. Iată, văd şi aici o maică care nu are rezistenţă, dar fiindcă pune inimă în tot ceea ce face, nu simte oboseală. Nu caută să fugă de treabă, ci cum să-l odihnească pe celălalt. Face cu dragoste orice lucru, pentru că o doare pentru celălalt. Şi aceasta nu ca să o vadă ceilalţi şi să-i spună „bravo”. Nu are iubire de sine, dorinţă de a plăcea oamenilor, ci se mişcă în ascuns şi astfel primeşte Harul dumnezeiesc şi Dumnezeu o ajută.

Când un om este bolnăvicios sau a îmbătrânit, iar trupul său nu se poate osteni, dacă s-a învăţat să lucreze cu inima, aceasta îmboldeşte şi trupul ca să lucreze. Este ca o maşină veche cu roţile dezumflate, cu osiile stricate, al cărei motor însă este puternic şi o împinge, şi porneşte. Pe când un om tânăr şi sănătos, dacă nu lucrează cu inima, este ca o maşină nouă care nu are motor puternic şi de aceea nu poate înainta. Cea mai mică osteneală este pentru el ca şi cum ar răsturna munţii. Uneori la Colibă se întâmplă ca vreun bătrânel să uite o umbrelă sau o geantă şi atunci spun câte unui tânăr: „Hai, voinicule, aleargă puţin ca să-l prinzi din urmă pe bătrânel!”. Dar el, îndată ce aude, oftează. „Nu se va întoarce înapoi, Părinte?” mă întreabă. „Hai, măi voinice, îi spun din nou, arată puţină dragoste şi du-te!”. El oftează din nou. Acesta, numai ce a auzit „aleagă puţin”, a şi obosit, cu atât mai mult dacă s-ar fi dus.

Dacă omul nu-şi pune inima să lucreze, nu seamănă nici măcar cu un animal; devine stană de piatră. Inima lui nu este bună de nimic.

Împreună-lucrarea minţii şi a inimii

– Gheronda, uneori înţeleg cu mintea că trebuie să-l iubesc pe celălalt, dar nu simt înlăuntrul meu dragoste.

– Încet-încet, din minte se va duce şi în inimă şi atunci vei simţi dragostea. Ca să-l iubeşti pe celă-

[7] *Patericul egiptean*, Avva Pamvo, pf. 9.

lalt, trebuie să lucreze şi inima, nu este de ajuns doar mintea. Dacă lucrezi numai cu mintea, poți ajunge să spui: „Acum trebuie să-l rabd pe acesta" sau: „Trebuie să iau aminte să nu-i spun asta, să nu-i fac cealaltă" etc. Asta înseamnă că nu-l iubeşti pe celălalt. Îl vezi ca pe un străin, nu-l vezi ca pe un frate pentru care să te doară şi să-ți tresalte inima.

– Gheronda, când există o depărtare între minte şi inimă, dacă iau o atitudine rațională, inima va urma mintea?

– Cât de departe este inima de minte? De ce să existe depărtare?

– Pentru că, deşi cu mintea iau o poziție corectă, inima nu o poate urma, fiindcă este stăpânită de patimi.

– Este bun diagnosticul pe care îl dai, dar nu e de ajuns; este nevoie şi de strădanie pentru a te vindeca. Toată lucrarea duhovnicească o face mintea împreună cu inima. Mintea este emițătorul, iar inima receptorul. Pe oricare frecvență întorci emițătorul, pe aceeaşi frecvență va lucra şi receptorul. Dacă mintea lucrează lumeşte, trimite inimii semnale lumeşti; dacă lucrează duhovniceşte, inima se înduioşează şi suferă duhovniceşte. De pildă, cum poți să mănânci mult, când te gândeşti că în altă parte oamenii mor de foame sau că beduinii mănâncă bălegarul de la cămile?[8]

– Am observat că eu nu iubesc cu inima, ci cu mintea. Cum va putea inima să lucreze?

– Nu ştii? Medicii de astăzi, ca să facă inima să lucreze, găuresc pieptul şi pun înăuntru o... baterie. Şi noi trebuie să lucrăm cu mintea noastră, astfel încât ea să găurească inima pentru ca s-o ia din loc şi să înceapă să lucreze.

– Cum se poate face aceasta, Gheronda?

– După mine, aceasta se face în trei moduri: fie simți multă recunoştință pentru binefacerile lui Dumnezeu, încât se dezgheață şi-i dă slavă lui Dumnezeu, fie îți simți greutatea păcatelor tale şi ceri cu durere iertare de la Dumnezeu, fie te pui în situația celuilalt aflat la ananghie şi suferi pentru el.

– Gheronda, eu am un comportament spontan. Mă port aşa cum simt. Este bine acest lucru?

– Ascultă, când în inimă există dragoste curată şi deplină către Dumnezeu, atunci orice manifestare spontană a inimii este curată. Când însă nu există în inimă dragoste curată, atunci spontaneitatea trebuie frânată, căci această manifestare spontană este plină de toxine lumeşti.

– Ce mă va ajuta să-mi temperez spontaneitatea?

– Tu nu ai condus maşina? Nu avea frână? Aşadar, ia spune-mi ce trebuie să faci acum când ai rămas fără... frâne?

– Trebuie să pun frână inimii.

– Da, trebuie ca mintea să frâneze inima, pentru că, atunci când inima o ia înainte, se iroseşte fără rost. Ție Dumnezeu ți-a dat şi multă minte şi multă inimă, dar nu-ți foloseşti mintea pentru a frâna inima şi de aceea o iroseşti. Să te gândeşti bine înainte de fiecare acțiune, ca să pui corect la lucru inima pe care ți-a dat-o Dumnezeu, cu simplitate şi mărinimie.

[8] Starețul se referă la perioada anilor '60, vreme în care a viețuit la Sinai.

„Din sărăcia ei..."[9]

– Gheronda, Apostolul Pavel spune: *„Pe dătătorul de bunăvoie îl iubeşte Dumnezeu"*[10]. Eu cu de-a sila dăruiesc sau fac vreun lucru bun.

– Suntem copiii lui Dumnezeu şi este de datoria noastră să săvârşim binele, fiindcă Dumnezeu este numai dragoste. Ai văzut văduva care l-a găzduit pe Proorocul Ilie[11]? Era închinătoare la idoli, dar ce dragoste avea înlăuntrul ei! Când Proorocul a mers să-i ceară pâine, ea i-a răspuns: „Avem puţin untdelemn şi o mână de făină. Acestea le voi mânca împreună cu copiii mei, iar apoi vom muri". Nu i-a spus: „Nu avem să-ţi dăm". Iar când Proorocul a vrut să-i încerce bunăvoinţa şi i-a cerut să facă pâine mai întâi pentru el şi după aceea pentru copiii ei, ea, sărmana, i-a făcut îndată[12]. Dacă nu ar fi avut înlăuntrul ei dragoste, s-ar fi gândit: „Nu-i este de ajuns că i-am spus că avem puţin, ci mai şi cere să fac mai întâi pentru el o turtă". Aici s-a făcut arătată intenţia ei cea bună ca să ne fie spre pildă. Dar noi, care citim Sfânta Scriptură şi atâtea cărţi, ce facem?

Îmi amintesc că la Sinai copiii beduinilor[13], care nu ştiau nimic din Evanghelie, dacă le dădeai ceva, chiar şi foarte puţin să fi fost, împărţeau între ei şi fiecare lua câte puţin. Iar dacă pentru ultimul nu rămânea nimic, îi dădeau ceilalţi dintr-al lor.

Toate acestea să le luaţi drept pildă şi să vă cercetaţi pe voi înşivă ca să vedeţi unde vă aflaţi. Dacă lucrează cineva astfel, primeşte folos nu numai de la Sfinţi şi de la nevoitori, ci de la toţi oamenii. Unul ca acesta se gândeşte: „Oare eu am o astfel de mărinimie? Cum voi fi judecat?". Pentru că fiecare dintre noi va fi judecat de cel mai bun decât el.

Valoare are faptul de a da din sărăcia noastră, fie că este vorba de ceva duhovnicesc, fie de ceva material. Să presupunem că am trei perne. Dacă dau pe cea care îmi prisoseşte, această faptă nu are valoare, pe când dacă o dau pe cea de sub cap, aceasta are valoare, fiindcă e făcută cu jertfă. De aceea şi Hristos a spus despre văduvă: *„Această văduvă săracă a aruncat mai mult decât toţi..."*[14].

Aruncaţi catastiful cel vechi în focul dragostei

– Gheronda, nu pot să-i iert uşor pe ceilalţi.

– Tu nu vrei să te ierte Hristos?

– Cum să nu vreau?

– Atunci de ce nu-i ierţi şi tu pe ceilalţi? Să iei bine aminte la asta, căci este ceva pentru care Hristos se mâhneşte mult. Este ca şi cum El ţi-ar ierta o datorie de 10.000 de talanţi, iar tu nu vrei să-i ierţi

[9] *Luca* 21, 4.

[10] *II Corinteni* 9, 7.

[11] Proorocul Ilie, din pricina secetei, se refugiase la râul Cherit. De îndată ce s-a uscat şi acest râu, Dumnezeu l-a trimis la Sarepta Sidonului, ca să-l hrănească o văduvă. (Vezi *III Împăraţi* 17, 1-24).

[12] Vezi *III Împăraţi* 17, 12-13.

[13] Stareţul se referă la perioada când vieţuia la Sinai (1962-1964).

[14] *Luca* 21, 3.

celuilalt 100 de dinari.[15] Să spui în gândul tău: „Cum de Hristos, Care este fără de păcat, mă rabdă mereu şi iartă miliarde de oameni, iar eu să nu iert nici măcar o soră?".

Într-o zi a venit la Colibă un tânăr despre care ştiam că avusese o neînţelegere cu cineva şi, deşi acela îi cerea să-l ierte, el nu-l ierta. La un moment dat îmi spuse: „Gheronda, roagă-te ca să mă ierte Dumnezeu!". „Mă voi ruga, îi spun, ca să nu te ierte Dumnezeu". Dar el mi-a repetat: „Gheronda, vreau să mă ierte Dumnezeu". Şi atunci i-am spus: „Dacă tu, binecuvântatule, nu-i ierţi pe ceilalţi, cum să te ierte pe tine Dumnezeu?".

Dreptatea lui Dumnezeu este dragostea, îndelunga-răbdare; nu are nici o legătură cu dreptatea omenească. Această dreptate a lui Dumnezeu trebuie să o dobândim şi noi. Într-o noapte, un om s-a dus la chilia Părintelui Tihon ca să-l jefuiască. După ce l-a chinuit destul pe Stareţ – îl strângea de gât cu o funie –, a văzut că nu are bani şi a dat să plece. Şi în clipa în care pleca, Părintele Tihon i-a spus: „Dumnezeu să te ierte, copilul meu!". Acest răufăcător s-a dus apoi să jefuiască şi pe un alt călugăr, dar acolo l-a prins poliţia şi a mărturisit singur că fusese şi la Părintele Tihon. Atunci poliţistul a trimis pe jandarm să-l aducă pe Părintele Tihon la interogatoriu, dar Stareţul nu voia să meargă. „Eu, copilul meu, l-am iertat pe hoţ din toată inima mea". Jandarmul însă nu dădea deloc importanţă cuvintelor lui. „Hai repede, Părinte!

[15] Vezi *Matei* 18, 23-35. Valoarea celor 10.000 de talanţi era de 7.000 de ori mai mare decât cea a celor 100 de dinari.

îi spunea el. Aici nu merge cu «iertaţi» şi cu «binecuvântaţi»". Până la urmă, fiindcă Stareţul plângea ca un copil mic, comandantului i s-a făcut milă de el şi l-a lăsat să se întoarcă la chilia lui. Mai târziu, când Stareţul Tihon îşi amintea de această întâmplare, nu-i venea să creadă: „Măi, măi, măi, copile, spunea el, oamenii din lume au alt tipic. Nu-l au pe «iertaţi» şi pe «Dumnezeu să te ierte»!".

– Gheronda, ce este ţinerea de minte a răului? Să-ţi aminteşti răul pe care ţi l-a făcut cineva sau să simţi răutate pentru cel care ţi l-a făcut?

– Dacă îţi aminteşti răul şi te întristezi când acela care ţi l-a făcut o duce bine sau te bucuri când nu o duce bine, înseamnă că ai ţinere de minte a răului. Dacă însă, în ciuda răului pe care ţi l-a făcut celălalt, te bucuri de sporirea lui, aceasta înseamnă că nu ai ţinere de minte a răului. Acestea sunt criteriile după care te poţi cerceta pe tine însăţi în această privinţă.

În tot cazul, orice rău mi-ar face altul, eu îl uit. Arunc catastiful cel vechi în focul dragostei şi-l ard. Pe vremea luptelor de partizani din 1944, într-o zi au venit partizanii în satul nostru. Afară era foarte frig. Atunci mi-am spus în sinea mea: „Ce-or fi având să mănânce? Or fi flămânzi. Să le duc puţină pâine". Când le-am dus-o, ei m-au luat drept iscoadă, însă mie nici prin gând nu mi-a trecut că acolo, prin munţi, ei poate că îi fugăreau pe fraţii mei. Ce a spus Hristos? *„Să-i iubiţi pe vrăjmaşii voştri şi să faceţi bine celor ce vă urăsc"*[16].

[16] Vezi *Matei* 5, 44; *Luca* 6, 27.

– Câte greutăți întâmpinați la Colibă, Gheronda! Vin acolo bolnavi psihic, consumatori de droguri...

– Aici se vede dacă avem dragoste adevărată. În persoana fratelui nostru Îl vedem pe Hristos. Căci tot ce facem ca să-l odihnim pe fratele nostru este ca şi cum o facem pentru Însuşi Hristos. *„Întrucât ați făcut unuia dintre aceşti frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut"*[17].

Într-o zi a venit la Colibă un copil îndrăcit împreună cu tatăl său. În acel moment a venit şi un cunoscut de-al meu, iar eu l-am luat pe tatăl copilului deoparte ca să-i spun câteva lucruri, căci din cauza lui se îndrăcise copilul. Bietul de el era într-o stare jalnică. Ditamai flăcăul şi-i curgeau mucii... Când cunoscutul meu l-a văzut, s-a apropiat de el, şi-a scos batista, i-a şters nasul şi a băgat-o iarăşi în buzunar. Şi-a scos apoi crucea de aur de la gât şi a pus-o la gâtul copilului. Dar nu lucrul acesta era atât de important, cât să fi văzut cu câtă dragoste, cu câtă afecțiune a şters nasul copilului – de-ați fi văzut în ce hal era! Am rămas impresionat. L-a durut pentru el ca pentru un frate. Dacă nu-l simțea ca pe un frate, ar fi făcut aceasta? Dacă îl iubeşti pe celălalt ca pe un frate, îi ştergi nasul cu propria batistă şi o pui iarăşi în buzunar! Dar dacă nu-l simți ca pe un frate, este ca un corp străin: puțin să te atingă, imediat sari în sus; puțin scuipat să cadă pe tine, te duci repede să te speli.

De vreme ce Bunul Dumnezeu ne-a dat daruri din belşug şi n-a îngăduit să vină vreo nenorocire peste noi, trebuie să ne doară pentru aproapele nostru care se chinuieşte. Vedem, de pildă, un infirm. Dacă ne gândim: „Cum m-aş simți eu dacă aş fi infirm şi nu aş putea să merg?", ne va durea pentru el. Sau, dacă cineva care are probleme ne cere ajutorul, imediat trebuie să ne gândim: „Dacă aveam eu problemele lui, nu voiam, oare, să fiu ajutat?", şi aşa ne va durea pentru el. Şi prin încercări de trece cineva, dacă are dragoste adevărată, cu durere, îşi uită propria durere şi suferă pentru celălalt. Eu, când celălalt îmi vorbeşte despre durerea lui, chiar şi pe cioburi de sticlă să stau sau pe spini să păşesc, nu simt nimic.

– Gheronda, Sfântul Marcu Ascetul scrie: „O singură patimă ne împiedică să săvârşim binele după putere, nepăsarea. Patima aceasta se vindecă prin rugăciune şi milostenie"[18]. De ce pomeneşte aici de milostenie?

– Fiindcă milostenia, bunătatea înmoaie inima şi acționează precum uleiul în broasca ruginită. Inima împietrită se înmoaie lângă sufletele rănite şi devine sensibilă şi smerită. Dumnezeu nu l-a făcut pe om învârtoşat şi nemilostiv, ci oamenii sunt cei care nu cultivă milostivirea pe care le-a dat-o Dumnezeu; nu suferă pentru aproapele lor şi astfel, din pricina nepăsării, devin încet-încet învârtoşați.

– Gheronda, ce ne ajută să ni se înmoaie inima?

– Pentru ca să ni se înmoaie inima, trebuie să ne punem nu numai în situația celorlalți oameni, ci şi a animalelor, chiar şi a şarpelui. Să ne gândim: „Mi-ar

[17] *Matei* 25, 40.

[18] Vezi Cuviosul Marcu Ascetul, *Cele 200 de capete despre legea duhovnicească*, pf. 64.

place să fiu şarpe, să ies puţin la soare ca să mă încălzesc şi să vină altul să mă lovească, să-mi zdrobească capul? Nu". Atunci ni se va face milă şi vom iubi chiar şi şerpii. Dacă omul nu se pune în situaţia celuilalt, chiar şi a animalelor şi a insectelor, nu devine „om".

Înlăuntrul durerii se ascunde mai multă dragoste decât în dragostea firească. Căci, dacă suferi pentru celălalt, îl iubeşti puţin mai mult. Dragoste cu durere înseamnă să strângi în braţe pe un frate de-al tău care are demon, iar demonul să plece. Fiindcă dragostea care îmbrăţişează, dragostea duhovnicească cu durere, dăruieşte făpturilor lui Dumnezeu mângâiere dumnezeiască, îi îneacă pe demoni, slobozeşte suflete şi vindecă răni cu balsamul dragostei lui Hristos pe care îl varsă.

Omul duhovnicesc este tot o durere. Se topeşte de durere pentru ceilalţi, se roagă, mângâie. Şi, luând asupra lui durerea celorlalţi, este întotdeauna bucuros, căci Hristos îi ia durerea şi îi dăruieşte mângâiere duhovnicească.

Dragostea încredinţează lăuntric

– Gheronda, cum pot să arăt dragoste?

– Să arăt dragoste? Nu înţeleg. Asta este ceva fals, prefăcut. Să existe înlăuntrul nostru dragoste şi ea să ne dea în vileag, asta, da, o înţeleg. Dragostea adevărată îl încredinţează lăuntric pe celălalt fără manifestări exterioare. Dragoste înseamnă să asculţi cu durere mâhnirea celuilalt. Dragoste înseamnă şi o privire îndurerată şi un cuvânt pe care îl vei spune cu durere celuilalt când el se confruntă cu o greutate. Dragoste înseamnă să participi la durerea lui, să-l odihneşti în necazul lui. Dragoste înseamnă să rabzi un cuvânt greu pe care ţi-l va spune. Toate acestea ajută mai mult decât cuvintele multe şi decât manifestările exterioare.

Când suferi lăuntric pentru celălalt, Dumnezeu îl încredinţează lăuntric de dragostea ta şi atunci el o simte chiar şi fără manifestări exterioare. Tot aşa se întâmplă şi când nu se exteriorizează răutatea pe care o avem în lăuntrul nostru; şi în acest caz celălalt tot o simte. Vezi, şi diavolul, când se arată ca un *„înger de lumină"*[19], aduce tulburare, pe când Îngerul adevărat aduce o bucurie negrăită.

– Gheronda, de ce nu sunt încredinţată lăuntric de dragostea celorlalţi?

– Nu cumva nu ai cultivat dragostea? Cel care iubeşte se încredinţează de dragostea celuilalt, dar şi el îl încredinţează lăuntric pe celălalt de dragostea lui.

Celălalt simte dacă îl iubeşti cu adevărat sau te prefaci, fiindcă dragostea se transmite ca o telegramă. Dacă facem, de pildă, o vizită la un orfelinat, copiii simt îndată cu ce dispoziţie lăuntrică ne-am dus la ei. Odată au venit la Colibă ca să-mi ceară părerea unii care voiau să înfiinţeze un aşezământ pentru copiii părăsiţi. „Cel mai important lucru dintre toate, le-am spus, este să vă doară pentru aceşti copii ca pentru copiii voştri şi chiar mai mult. Numai aşa copiii vor fi încredinţaţi de dragostea voastră. Dacă

[19] Vezi *II Corinteni* 11, 14.

nu vă doare pentru ei, mai bine nu mai faceți nimic". Atunci un medic, foarte evlavios, mi-a spus: „Ai dreptate, Părinte. Cândva am mers să vizitez pentru prima oară un orfelinat împreună cu mai multe persoane. Copiii simțeau starea lăuntrică a fiecăruia dintre noi. «Domnul cutare este doar în trecere, domnul cutare a venit la noi ca să nu stea degeaba, domnul cutare ne iubește cu adevărat»". Vedeți cum dragostea vestește lăuntric?

Dragostea anulează distanțele

– Gheronda, cum comunică oamenii duhovnicește de departe?

– Scriu vreo scrisoare, fie prin telegraf, fie prin semnale morse.

– Cum adică?

– Pentru ca să existe comunicare duhovnicească între oameni, trebuie ca ei să lucreze pe aceeași frecvență. Acest lucru nu pot să-l prindă oamenii de știință. Îți amintești de acea întâmplare pe care o povestesc în *Părinți aghioriți*[20]? Într-o zi un monah urma să meargă în vizită la un părinte din Kapsala[21] și se gândea: „Ce să-i duc, oare, de binecuvântare?". A făcut rost, așadar, de doi pești și i-a curățat ca să i-i ducă. Între timp, celălalt primise înștiințare de la Dumnezeu despre vizita lui și se gândea: „Acum că va veni, cu ce să-l omenesc?". Și, pe când fratele curăța peștele, a venit deodată un corb, i-a luat un pește și l-a dus la celălalt călugăr din Kapsala, care se afla la o distanță de cinci ore și jumătate de mers. Înțelegeți? Unul se gândea cum să-l odihnească pe celălalt și atunci corbul a făcut pe intermediarul.

Când omul are Dragostea, pe Hristos, chiar și mut să fie, se poate înțelege cu milioane de oameni, de orice neam și vârstă, căci fiecare vârstă își are limba ei. Pune doi oameni care nu au dragoste între ei să stea unul lângă celălalt și să nu vorbească. Pune și alți doi care au dragoste între ei să stea unul lângă celălalt și să nu vorbească nici ei. Cum se vor simți unii și cum se vor simți ceilalți? Nici primii să nu vorbească, nici ceilalți. Însă aceștia din urmă vor vorbi cu „tăcerea", fiindcă va exista comunicare între ei. Dimpotrivă, ceilalți nu vor putea comunica, fiindcă între ei va exista „izolație". Când nu există dragoste, se poate ca doi oameni să se afle aproape unul de celălalt, dar totuși să fie depărtați.

– Gheronda, mă mâhnesc că a venit ziua să plecați iarăși dintre noi.

– În viața duhovnicească nu există „aproape" și „departe". Dragostea lui Hristos nu este despărțită de distanțe, căci Hristos cu dragostea Sa anulează distanțele. Prin urmare, omul, atunci când este aproape de Hristos și se leagă frățește de celălalt cu dragostea lui Hristos, fie că se află aproape, fie departe, îl simte pe celălalt întotdeauna aproape.

Dau slavă lui Dumnezeu că dragostea mea este de așa natură, duhovnicească, îngerească, încât distanțele sunt anulate, iar eu voi ține legătura cu voi de

[20] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Părinți aghioriți – Flori din Grădina Maicii Domnului,* Ed. Evanghelismos, 2004, p. 9-10.

[21] Regiune sihăstrească din Sfântul Munte.

departe, atât în această viață, cât şi în cea viitoare, care este şi mai îndepărtată. Pentru că şi acea distanță va fi foarte apropiată, de vreme ce ne uneşte Dragostea, Hristos.

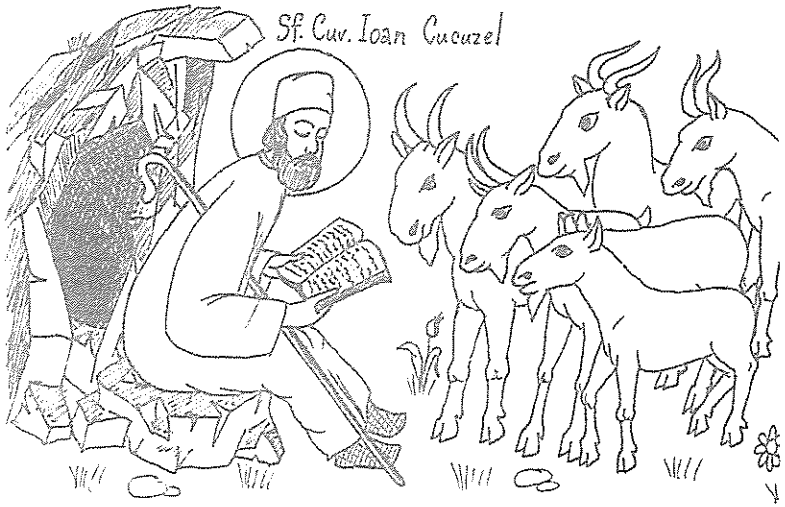

CAPITOLUL 3

Dragoste pentru întreaga zidire

Legătura omului cu animalele, înainte şi după căderea

Gheronda, dați-mi o binecuvântare pentru Praznicul Naşterii Domnului ce se apropie!

– Îți doresc ca Hristos şi Maica Domnului să te aibă lângă Ei, precum l-au avut pe mieluşelul de lângă iesle. Cred că a dus-o bine, la fel ca viţeluşul şi măgăruşul care L-au încălzit pe Hristos în iesle... *„Cunoscut-a boul pe stăpânul şi asinul ieslea domnului său”*[1], spune Proorocul Isaia. Au cunoscut Cine se afla în iesle şi de aceea L-au încălzit cu nările lor. L-au simțit pe Creatorul lor! Dar şi măgăruşul, de câtă cinste s-a învrednicit să-L ducă pe Hristos în Egipt! Boierii aveau trăsuri brodate cu aur, dar Hristos ce a folosit? Ce bine era dacă aş fi fost eu acest măgăruş!

[1] *Isaia* 1, 3.

În Rai animalele simțeau mireasma Harului şi îl recunoşteau pe Adam ca stăpân al lor.[2] După călcarea poruncii însă, au ieşit şi ele din Rai, fără să fie de vină, şi nu l-au mai recunoscut pe Adam ca stăpân al lor, ci se repezeau ca să-l sfâşie. Era ca şi cum i-ar spune: „Eşti rău. Nu eşti stăpânul nostru".

Acum, când omul prin păzirea poruncilor se apropie iarăşi de Dumnezeu, se îmbracă cu Harul dumnezeiesc şi astfel revine la starea de dinainte de cădere. Atunci animalele îl recunosc iarăşi ca stăpân al lor, iar el se mişcă fără frică printre animalele sălbatice, care încetează să mai fie sălbatice, pentru că stăpânul lor s-a îmblânzit.

Animalele simt dragostea omului

– Gheronda, Sfântul Isaac Sirul spune: „Inima milostivă este o inimă care arde pentru întreaga zidire..."[3].

– Da, aşa este: „o inimă care arde" şi pentru animale, chiar şi pentru demoni. Omul duhovnicesc îşi dăruieşte dragostea mai întâi lui Dumnezeu, apoi oamenilor, iar preaplinul dragostei lui îl dăruieşte animalelor şi întregii zidiri. Această dragoste dumnezeiască le înştiinţează şi pe animale, care îl simt pe omul care le iubeşte şi suferă pentru ele. Atunci ele se apropie de om fără să se teamă. Chiar şi animalele sălbatice pot deosebi pe un om care le iubeşte de un vânător care vrea să le omoare. De vânător fug, iar de omul care le iubeşte se apropie. Nu credeam că se poate întâmpla acelaşi lucru şi cu şerpii, pentru că ştiam că şarpele este singurul animal care nu este iubit de oameni. Am observat însă mai târziu că şi şerpii simt dragostea omului şi se împrietenesc cu el. Dacă omul se pune în situaţia şarpelui şi suferă pentru el, acesta simte îndată şi se apropie de om ca de un prieten. Este ca şi cum ar spune: „Slavă Ţie, Dumnezeule, am găsit şi eu în cele din urmă un prieten!".

– Acesta este instinctul pe care îl au?

– Dumnezeu le-a dat şi lor ceea ce le este necesar pentru a supravieţui; le-a dat intuiţia. După cădere omul s-a lipsit de cele mai presus de fire, dar i-a rămas mintea, raţiunea. De pildă, acolo unde văd platani, oamenii îşi dau seama că există şi apă; o caută şi o găsesc. Pe când animalele sunt înştiinţate despre asta de parcă ar avea radar. Cămila, când se află în deşert şi însetează, aleargă singură către locul unde există apă, iar cămilarul o urmează. Este ca şi cum ar primi o telegramă.

Animalele cer ajutor de la om

Sărmanele animale îl au pe om ca dumnezeu al lor. Aşa cum noi cerem ajutor de la Dumnezeu, tot astfel şi acestea cer ajutor de la om.

În Sfântul Munte, auzeam de Bătrânul Teofilact de la Noul Schit că avea o mare prietenie cu anima-

[2] Vezi *Facere* 1, 28.

[3] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuvântul LXXXI.

lele sălbatice. Acestea îi simțeau dragostea și mergeau la Coliba lui atunci când aveau vreo nevoie. O căprioară care își rupsese piciorul a venit odată lângă chilie și gemea de durere. Când Starețul a ieșit afară, a văzut-o cum își întindea picioruşul rupt de parcă ar fi vrut să i-l arate și atunci el i-a dat puțin posmag să mănânce și a luat două lemnișoare cu care i-a legat piciorul. Apoi a spus căprioarei: „Mergi acum cu bine și după o săptămână să treci din nou ca să-l văd". Bunul Stareț s-a înțeles cu animalul precum medicul cu omul îndurerat, fiindcă devenise om al lui Dumnezeu.

– Gheronda, m-a impresionat faptul că Sfântul Gherasim nu s-a temut deloc de leul care s-a apropiat de el ca să-i scoată spinul[4].

– Ei, el era Sfânt, dar nici animalele, când sunt la strâmtoare, niciodată nu fac rău omului. Odată, pe vremea când aveam hernie[5], niște muncitori cărau lemne cu catârii în preajma Colibei. Deodată am văzut cum un catâr, sărmanul, a căzut, iar samarul cu lemne a venit peste el. Picioarele se îndoiseră sub el și nu putea să le îndrepte. Atunci am uitat de hernie, am uitat că îmi venea greu chiar și să păşesc. Am alergat acolo, am aruncat lemnele și am încercat să ridic samarul, dar nu reuşeam. Atunci m-am forțat, am tras frânghiile și am eliberat animalul. Un părinte care se afla acolo alături mi-a strigat: „Fii atent, căci ai hernie! Să nu pățești ceva rău!". Abia atunci mi-am amintit că aveam hernie. „Bine, eu am hernie. Dar tu, care nu ai hernie, de ce nu ai alergat ca să ajuți?". „M-am temut ca nu cumva să mă lovească cu copita", îmi răspunde el. „Binecuvântatule, animalul, chiar și lup să fie, când se află bietul la strâmtoare, cere ajutor și nu face rău omului".

Dar și atunci când flămânzesc sau însetează, animalele tot la om caută scăpare, pentru că omul este stăpânul lor. Îmi amintesc că într-o vară, pe când mă aflam la Coliba Sfintei Cruci[6], o viperă a coborât de pe acoperişul de tablă și s-a făcut colac înaintea mea. Își ridica capul, scotea limba și șuiera. Era foarte însetată din pricina arșiței și de aceea mă amenința. Cerea apă, dar pe un „ton" poruncitor, de parcă eram obligat să-i aduc apă. „Bre, îi spun, așa cum procedezi, tu nu-l înduioşezi pe celălalt!". Dar apoi i-am pus apă și a băut. Mă înduioşează mult șacalii, pentru că atunci când flămânzesc plâng ca niște prunci mici. Să vedeți ce am pățit la Colibă[7] cu pisicile. Au observat că, de fiecare dată când suna clopoțelul, ieşeam afară și le aruncam din când în când câte ceva să mănânce. Acum, când le este foame, trag de sfoară și sună clopoțelul. Atunci ies afară și văzându-le că sună clopoțelul, le dau de mâncare. Cum le-a făcut Dumnezeu pe toate!

– Gheronda, vin animale la Coliba Sfinției Voastre?

---

[4] În viața Cuviosului Gherasim se vorbește de un leu care a apărut înaintea Sfântului, ce se afla pe malul râului Iordan, și a început să urle de durere, fiindcă îi intrase în picior o trestie ascuțită. Cuviosului i s-a făcut milă de animal și i-a scos trestia. De atunci leul l-a urmat pe Cuvios ca un „ucenic adevărat" al său. (Vezi Ioan Moshu, *Livada duhovnicească*).

[5] În 1987.

[6] Între anii 1968-1979.

[7] La Coliba „Panaguda".

– Cum să nu! Vin şacali, porci sălbatici... Din când în când vine şi o vulpe mică. Când pleacă pisicile, vine vulpiţa. Porcii sălbatici nu vin vara, deoarece se tem de vânători; atunci vin numai şerpii, pentru că oamenii se tem de ei.

Vin şi stoluri întregi de păsări şi mici şi mari. Le pun posmag înmuiat şi mănâncă. Nuca de cocos de la rahat o păstrez deosebi pentru nişte păsări care aduc primăvara. Sărmanele ciripesc a primăvară încă de la sfârşitul iernii, când încă mai sunt zăpezi. Iar asta aduce mângâiere. Şi sunt moarte după nuca de cocos!

– Gheronda, la Sinai, acolo unde stăteaţi, erau animale?

– La Sinai, fiindcă era deşert, se apropiau mai mult animalele sălbatice, precum şi păsările. Erau acolo şi potârnichi, şi prepeliţe, ca acelea pe care le mâncau evreii în pustie[8]. Mai erau şi nişte şoareci frumoşi, ca nişte broaşte ţestoase mici, fără coadă, care aveau pe spinarea lor părul ca o perie. Le hrăneam pe toate: prepeliţe, potârnichi, şoareci. Puneam ce aveam pe nişte pietre, dar separat, fiindcă se certau. Mergea păsărica să mănânce, mergea şi şoarecele. Când venea şoarecele, păsărica pleca.

Oriunde mergeam, păsările mă urmau. Când urcam pe stânci şi începeam să cânt, ele se adunau acolo, şi la sfârşit le aruncam puţin orez. Dacă voiam linişte, nu trebuia să cânt deloc, pentru că se adunau toate în jurul meu. Îmi amintesc că odată, când mă durea mijlocul, am rămas câteva zile întins la pat. O păsărică, sărmana, a intrat în chilia mea şi mi s-a aşezat pe piept. Mă privea drept în faţă şi ciripea dulce, ore întregi. M-a impresionat mult.

[8] Vezi *Ieşire* 16, 13; şi *Numeri* 11, 31-32.

Să luăm exemplu de la animale

– Gheronda, ce-i vuietul ăsta care se aude?

– Un roi de albine s-a instalat la fereastra mea[9], iar acum lucrează de zor. Dacă aţi şti ce păţesc seara cu zumzăitul lor! Veniţi să vă arăt stupul meu. Să vedeţi ce arhitectonică folosesc albinele, deşi nu au nici arhitect, nici antreprenor. Vă doresc să lucraţi şi voi corect, duhovniceşte, să faceţi stup duhovnicesc, să scoateţi miere duhovnicească, ca să vină mirenii să mănânce şi să se îndulcească duhovniceşte.

– Ce înseamnă, Gheronda, ceea ce spune Psalmistul: *„Oameni şi dobitoace vei mântui, Doamne"*[10]?

– Înţelege prin aceasta că Dumnezeu le ajută şi pe animale. Câţi Sfinţi nu sunt ocrotitori ai animalelor! Dar şi ele, sărmanele, ce trag! Noi nici măcar o săptămână nu am putea să facem ascultarea pe care ele o fac faţă de om. Dacă le dau de mâncare, bine, dacă nu, rămân flămânde. Dacă nu fac ceea ce le spune stăpânul lor, sunt lovite. Şi câtă osteneală fac, fără să aştepte vreo răsplată! Pe când noi putem câştiga Raiul doar şi cu un singur „Doamne miluieşte". Oare puţin

[9] Roiul intrase prin găurile oblonului şi îşi făcuse stupul între oblonul închis şi geam. Starețul ținea mereu închisă această fereastră a chiliei şi perdeaua trasă. (Faptul s-a petrecut la Sihăstria de la Suroti în iunie 1993).

[10] *Psalmul* 35, 6.

lucru este ăsta? Aşadar, ne-au întrecut şi în neagonisealã şi în răbdare şi în ascultare.

Să luați aminte la animale, fiindcă asta vă este de ajutor. Observ cu câtă sârguință lucrează furnicile, fără să aibă supraveghetor. Eu nu am găsit la nici un om finețea pe care am văzut-o la furnici. Cele tinere se duc şi cară în muşuroi lemnişoare şi o mulțime de alte lucruri nefolositoare, deoarece încă nu ştiu ce trebuie să aducă. Cele bătrâne le lasă să care orice, fără să le taie râvna, iar apoi scot afară din muşuroi tot ce aduc nefolositor. Apoi cele tinere, încet-încet, văd ce cară cele bătrâne şi aşa învață ce trebuie să aducă. Dacă eram noi, am fi spus: „Ia vino-ncoace! Ce cari tu aici? Aruncă-le repede afară!".

Dumnezeu a făcut animalele ca să se slujească omul de ele, dar şi ca să ia exemplu de la ele. Omul, dacă este om, de toate se foloseşte.

Olet, pasărea cea mărinimoasă

În ultima voastră scrisoare[11] îmi trimiseserăți o imagine cu Adam şi cu animalele în Rai. M-am gândit, aşadar, să vă trimit şi eu la rândul meu o pasăre desenată, căci dacă vă trimiteam un şarpe desenat, cred că vă cuprindea frica. Această pasăre pe care v-am desenat-o este prietenul meu cel mai apropiat. Am numit-o Olet, care în arabă înseamnă „copil"[12]. Locuieşte pe un deal aflat la o depărtare de 500 de metri de Coliba

[11] Surorile Sihăstriei îi trimiseseră Starețului scrisoarea în primăvara anului 1975.

[12] Pasărea era o prigoare (măcăleandru).

mea[13]. În fiecare zi la amiază merg şi îl tratez cu dulciuri. Când îi dau ceva să mănânce, ciuguleşte puţin şi apoi pleacă. Eu îl strig să vină, dar el pleacă şi după puţin vine pe furiş, pe la spate şi se ascunde sub vesta mea. Când dau să plec, mă petrece pe o distanţă de aproape 100 de metri, iar eu, ca să nu vină în urma mea şi să obosească, îi las nişte fărâmituri, ca să aibă o ocupaţie, şi plec repede ca să-mi piardă urma.

În ultimul timp s-a lăsat de asceză şi caută traiul bun... Nu mai mănâncă nici orez măcinat, nici posmag muiat, ci numai viermişori, pe care vrea să-i pun în... „farfurie", adică în palma mea, şi să-i mănânce de acolo. Boierie, nu glumă!

Zile întregi prăznuiesc cu Olet şi cu prietenii lui. Poate că cineva mă va întreba: „De ce faci excepţie cu Olet? De ce nu faci acelaşi lucru şi cu celelalte păsări?". Şi răspund: Când îl strig pe Olet, aduce împreună cu el şi alte păsări, prieteni de-ai lui, care aleargă îndată la mâncare, în timp ce Olet vine din ascultare şi din dragoste. Chiar şi atunci când este flămând, stă destulă vreme împreună cu mine şi uită mâncarea; trebuie să-i amintesc eu de ea. Chiar şi acum când s-a încălzit timpul şi găseşte insecte să mănânce, când îl strig, el tot vine, din ascultare, deşi este sătul şi nu-l sileşte foamea. Ei, cum să nu te bucuri de această păsărică mărinimoasă mai mult decât de celelalte păsări?

De multe ori îmi vine, din dragostea cea multă pe care o simt pentru el, să-l strâng în palmă, dar mă tem ca nu cumva să fac precum maimuţa, care din prea multă dragoste îşi strânge atât de tare puii încât în cele din urmă îi sufocă. De aceea îmi înfrânez sentimentele şi mă bucur de el de departe, ca să nu-l vatăm[14].

Într-o zi am ajuns mai târziu pe deal, iar Olet, deoarece vântul sufla foarte tare, s-a culcat devreme. I-am lăsat mâncarea şi am plecat fără să-l văd. A doua zi am pornit foarte devreme să-l caut, fiindcă mă cuprinsese neliniştea şi mă temeam ca nu cumva să-l fi mâncat vreun şoim. El, când a văzut dimineaţă mâncarea care i-am lăsat-o de cu seară, „l-a mustrat cugetul" şi a coborât la jumătatea drumului şi mă aştepta. Când m-a văzut, făcea ca un nebun de bucurie. Eu îi dădeam să mănânce, dar el căuta mai mult compania mea, decât mâncarea. Mă minunez de asceza, dragostea şi recunoştinţa pe care le are. Rugaţi-vă să dobândesc şi eu virtuţile lui!

Nădăjduiesc să nu vă plângeţi de ceva; vi le-am spus pe toate, fără să-i cer lui Olet consimţământul. Cred că nici el n-o să se supere, de vreme ce nici voi n-o să mai spuneţi altora... Vă transmit multe salutări de la el şi de la mine.

La Coliba mea vin nu numai păsările cele zburătoare, ci şi alte animale: şacali, iepuri, veverițe, broaşte ţestoase, şopârle, şerpi. Toate se satură de revărsarea dragostei mele şi mă satur şi eu când se satură ele. Şi astfel, toţi împreună, *„fiarele şi toate dobitoacele, târâtoarele şi păsările cele zburătoare"*[15], *„lăudăm, binecuvântăm şi ne închinăm Domnului"*[16].

[13] Coliba Cinstitei Cruci.

[14] Purtarea Stareţului cu animalele nu era o simplă manifestare a ataşamentului său faţă de animale, ci expresia inimii sale milostive, a cărei dragoste se revărsa asupra întregii zidiri.

[15] *Psalmul* 148, 10.

[16] Din cântarea a 8-a (Cântarea celor Trei Tineri). Vezi *Octoihul mic.*

PARTEA A TREIA

NOBLEȚE ȘI MĂRINIMIE

«Acolo unde există noblețe, lucrarea nu se face cu zgomot, nu se face la vedere.

De aceea acolo Se odihnește Hristos și acolo este binecuvântarea lui Hristos».

CAPITOLUL 1

Nobleţea, măreţia lui Dumnezeu

Ce este nobleţea

Gheronda, la ce să luăm aminte mai mult în Postul Mare?

– La noblețe, la nobleţea duhovnicească.

– Gheronda, Postul Mare nu este mai mult o perioadă de pocăință?

– Noblețe, noblețe, ca să fiți prinşi în mreaja lui Hristos. Altfel nu-i chip să sporiți. Dacă aţi şti ce aduce nobleţea, aţi vâna-o zi şi noapte; nici n-aţi mai dormi. Dacă cercetezi cu de-amănuntul nobleţea duhovnicească, vei vedea ascunsă în ea măreţia lui Dumnezeu.

– Gheronda, ce este nobleţea mai exact?

– Nobleţea duhovnicească este superioritatea duhovnicească, este jertfă. Un suflet nobil are pretenţii numai de la sine însuşi, iar nu de la ceilalţi. Se jertfeşte pentru ceilalţi, fără să aştepte răsplată. Uită tot ce dă, dar îşi aminteşte până şi cel mai mic lucru care i se dă. Are mărinimie, are smerenie şi simpli-

tate, are lipsă de interes, cinste... le are pe toate. Are cea mai mare bucurie şi veselie duhovnicească.

Nobleţea duhovnicească are Harul lui Dumnezeu, este – cum să spun? – o însuşire dumnezeiască. Acolo unde există noblețe, lucrarea nu se face cu zgomot, nu se face la vedere. De aceea acolo Se odihneşte Hristos şi acolo este binecuvântarea lui Hristos.

Nobleţea duhovnicească este dreptate duhovnicească

– Gheronda, nobleţea duhovnicească este mai presus de dreptatea duhovnicească?

– Nobleţea duhovnicească are dreptate duhovnicească, iar dreptatea duhovnicească are noblețe duhovnicească sau, mai bine spus, nobleţea este dreptate duhovnicească. De aceea omul care are noblețe duhovnicească nu este supus legii – *„legea nu este pusă pentru cel drept”*[1]. Un astfel de om preferă să fie ucis decât să ucidă.

– Gheronda, când mi se cere să fac un lucru, îndată mă gândesc că am şi alte treburi de făcut şi mă împotrivesc.

– Dacă dobândeşti noblețe, le depăşeşti pe toate acestea. Nu folosi logica, fiindcă nobleţea este în afara logicii. Voi vreți să aranjați lucrurile cu logica omenească, cu dreptatea lumească. Unde este dreptatea duhovnicească? Nu am spus că omul, cu cât este mai duhovnicesc, cu atât are mai puține drepturi în această viață? Omul duhovnicesc doar dăruieşte şi niciodată nu caută să primească?

– Dar de ce în Evanghelie se spune: *„Oricine cere ia şi cel ce caută găseşte”*[2]?

– Asta-i altceva. Când ceri de la Dumnezeu pentru tine însuți un lucru din care lipseşte dragostea pentru aproapele înseamnă că tot de interesul tău te îngrijeşti. Pe când, de pildă, atunci când o mamă cere de la Dumnezeu să i se facă bine copilul sau să meargă lucrurile bine în familie, aceasta nu este pentru ea însăşi, ci pentru binele casei. Iată, femeia cananeiancă despre care vorbeşte Evanghelia[3] nu cerea nimic pentru ea. Alerga în urma lui Hristos şi Îl ruga să o ajute pe fiica ei care avea demon. Atunci Apostolii s-au apropiat de Hristos şi I-au spus: *„Fă ceea ce îți cere ca să nu alerge în urma noastră şi să strige!”*. Dar El le-a răspuns: *„Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israil”*[4]. Cananeianca însă a continuat să ceară ajutor. Atunci Hristos S-a întors spre ea şi i-a spus: *„Nu este bine să iei pâinea fiilor şi să o arunci câinilor”*[5]. Dar aceea I-a răspuns: *„Da, Doamne, dar şi câinii mănâncă din fărâmiturile ce cad de la masa stăpânilor lor”*. Atunci Hristos i-a spus: *„Pentru cuvântul acesta al tău, fiica ta s-a tămăduit”*[6]. Ați văzut ce credință avea, ce smerenie, ce noblețe, ce superioritate? Dacă ar fi avut egoism, I-ar fi spus lui Hristos: „Nu mă aşteptam de la Tine să mă faci şi câine!

[1] Vezi *I Timotei* 1, 9.

[2] *Matei* 7, 8; *Luca* 11, 10.

[3] Vezi *Matei* 15, 21-28; *Marcu* 7, 24-30.

[4] *Matei* 15, 24.

[5] *Matei* 15, 26.

[6] Vezi *Matei* 15, 27-28; *Marcu* 7, 28-29.

M-ai dezamăgit!" şi ar fi plecat revoltată. Ar fi avut şi cugetul împăcat că s-a purtat foarte corect, foarte drept. Ba încă I-ar mai fi spus: „Mă mir cum de stă atâta lume şi Îl ascultă!"...

– Gheronda, credința ei a ajutat-o?

– Noblețea ei a fost cea care a ajutat-o să aibă o aşa credință. Nu avea nici un pic de părere de sine şi nici vreo pretenție. Avea şi gândul cel bun: „De vreme ce Dumnezeu a spus asta despre poporul lui Israil, înseamnă că ştie El ceva. Noi aparținem unui alt neam".

Cum se dobândeşte noblețea

– Gheronda, cum pot să dobândesc noblețea?

– Să te mişti smerit, cu râvnă curată şi întotdeauna să te jertfeşti. Să cultivi sensibilitatea duhovnicească. Să rămâi netulburată când altul te deranjează şi să te bucuri că eşti deranjată şi că nu deranjezi. Căci sunt unii cărora nu le pasă dacă îi deranjează pe alții, ci îi preocupă numai să nu fie ei deranjați. Alții nu vor nici să deranjeze pe alții, dar nici să fie deranjați. Iar alții spun: „Sunt sensibil, nu pot suporta nici măcar o vorbă". Dar ei îi jignesc pe alții. Ce fel de sensibilitate este aceasta? Adevărata sensibilitate are noblețe.

– Gheronda, dacă cineva are defecte, dar se luptă să dobândească noblețea, va fi ajutat?

– Noblețea va alunga defectele.

– Gheronda, libertatea duhovnicească înseamnă slobozirea de patimi?

– Libertatea duhovnicească este noblețea despre care vă spun că trebuie să o aveți. Şi pentru ca omul să aibă noblețe, trebuie să nu existe înlăuntrul său patimi josnice, micime sufletească etc. Dumnezeu nu stă acolo unde este micime sufletească, fiindcă Dumnezeu este din fire bun.

– Pentru ca să iubesc reaua-pătimire, tot la noblețe trebuie să lucrez?

– Ah, încă nu ați înțeles ce înseamnă noblețe! Noblețea are în ea şi vitejie, căci atunci lucrează inima. Ca să înțelegeți ce înseamnă noblețe, gândiți-vă la Hristos. Ce a păstrat Hristos pentru El Însuşi? Nimic. A dat totul. S-a jertfit şi Se jertfeşte mereu pentru noi toți. Ne dă dragostea Sa şi ia păcatele noastre. Noi însă, dimpotrivă, vrem doar să primim dragoste. Gândiți-vă şi la ceea ce fac părinții: se jertfesc mereu pentru copiii lor, cu toate că se poate ca mai târziu să primească şi lovituri de la ei. Şi chiar dacă ştiu ce îi aşteaptă, ei tot se jertfesc. Acelaşi lucru îl fac şi animalele şi păsările. Rândunica se îngrijeşte de puii ei, iar ei la rândul lor se vor îngriji, când vor creşte, de puii lor. Aşa a rânduit dragostea nobilă a lui Dumnezeu.

Prin noblețe omul intră în legătură cu Dumnezeu

– Cum se înrudeşte omul cu Dumnezeu, Gheronda?

– Totul este ca omul să dobândească noblețea duhovnicească. Atunci se înrudeşte cu Dumnezeu.

– Gheronda, se poate ca o maică să-şi facă la chilie îndatoririle ei duhovniceşti, iar apoi să nu se mai încumete să ajute la o ascultare de obşte?

– Ce fel de îndatoriri duhovniceşti[7]? În dauna celorlalţi? Adică celălalt să se ostenească, iar eu să împlinesc îndatoriri duhovniceşti? Asta nu înseamnă îndatorire duhovnicească, mai ales pentru un tânăr. Tânărul trebuie să caute cum să ajute un bătrân. Adică tânărul să împlinească aşa-zise îndatoriri duhovniceşti, iar un bătrân să se chinuie să scoată la capăt o treabă. Oare aceasta poate fi socotită jertfă sau noblețe? Să studiez, să-mi fac îndatoririle mele duhovniceşti, iar treburile să le las pentru ceilalţi? Astea-s lucruri găunoase! Multe suflete nu au sesizat încă sensul vieţii duhovniceşti. Nu au gustat schimbarea adusă de noblețe; se gândesc la ei înşişi.

În încercări omul dă examene. Îmi amintesc că odată, pe când mă aflam în viaţa de obşte[8], părinţii îmi spuseseră să rămân la chilie şi să nu fac nici un efort, fiindcă vărsam mereu sânge. La un moment dat îl văd pe fereastră pe un bătrânel, pe portar, cum se chinuia să despice cu securea o buturugă, ca să o ardă în cămin. Acest bătrânel avea probleme cu intestinele şi din pricina neîncetatelor hemoragii era foarte slăbit. Gândiţi-vă că dormea încălţat cu papucii, fiindcă nu avea putere să-i lege şi să-i dezlege. Sar atunci din pat, apuc securea, lovesc de două-trei ori buturuga şi o despic. Dar îndată m-a podidit sângele pe gură. Ai înţeles? Nici măcar nu m-am gândit la starea mea, nici n-am mai ţinut seama de mine însumi.

[7] Prin îndatoriri duhovniceşti se înţelege lucrarea duhovnicească pe care o face monahul la chilia sa. (Rugăciunea lui Iisus, metanii, studiu duhovnicesc etc.).

[8] Starețul s-a nevoit în Mănăstirea Esfigmenu (Sfântul Munte Athos) între anii 1953-1955.

Noblețe duhovnicească! Nimic altceva nu-L înduioşează atât de mult pe Dumnezeu ca noblețea. Ea este receptorul Harului dumnezeiesc. Cât de simple şi de uşoare sunt lucrurile şi cât de grele le facem noi! În toate este nevoie de noblețe duhovnicească. Dacă cineva nu va înţelege lucrul acesta, chiar de va face trei privegheri pe săptămână sau de va ţine de trei ori pe lună post negru de trei zile sau se va ruga ore întregi, chiar de îşi va păstra şi curăţia trupească, toate acestea nu-i vor fi de nici un folos. Nu spun că nu trebuie să le facă cineva şi pe acestea, dar să se îngrijească să dobândească lucrul cel mai important dintre toate: noblețea duhovnicească, care este curăţia sufletească. Să nu existe înlăuntrul lui interes propriu, voie proprie, egoism, dorinţă de a plăcea oamenilor şi celelalte, pentru a se face plăcut lui Dumnezeu. Când nu există toate aceste patimi, atunci, chiar şi fără să se roage, omul are curăţie sufletească şi se înrudeşte cu Dumnezeu, se uneşte cu El.

Numai prin noblețe omul reuşeşte să intre pe aceeaşi frecvenţă cu Dumnezeu şi să aibă legătură cu El, să lucreze pe frecvenţa lui Dumnezeu. Altminteri, butonul este întors pe o altă frecvenţă. De aceea căutaţi să schimbaţi antena... Există antene verticale şi orizontale. Cele verticale se „sprijină" pe ele însele şi nu fac bine contactul, pierd uşor semnalul. Pe când cele orizontale se extind şi de aceea au o rază mare de recepţie, încât reuşesc să perceapă chiar şi semnalele slabe. Vreau să spun că cel care se sprijină pe sine însuşi nu s-a eliberat de propriul eu, nu are noblețe. De aceea nu are nici Harul lui Dumnezeu, nici luminare dumnezeiască.

Omul fie devine un mic nobil, fie rămâne un nefericit

– Gheronda, invidiez, mă cert şi mă port fără discernământ.

– E firesc să te cerți din moment ce îți lipseşte noblețea părintească, duhovnicească. Ca să dobândeşti discernământ, caută să dobândeşti noblețea cea duhovnicească. Dar, ia spune-mi, ce gânduri ți-au trecut prin minte când nu ți-am trimis şi ție o iconiță, precum celorlalte maici, şi ce ai gândit când data următoare ai primit-o pe cea mai mare? Fă şi o socoteală duhovnicească, ca să arunc şi eu o privire peste ea şi, dacă este corectă, îți voi face o sculptură cu Sfântul Munte şi ți-o voi trimite din Sfântul Munte. Începusem să fac una cu mănăstirile, cu pietrele, drumurile, caldarâmurile... Avea aproximativ 20 de centimetri şi era pe jumătate terminată, dar mi-au luat-o nişte copii. Voiau s-o aibă de binecuvântare şi de aceea au insistat să le-o dau.

– Gheronda, copiii ăştia trebuie să fi fost foarte buni...

– Dacă erau copii foarte buni, ar fi avut noblețe şi nu ar fi cerut-o aşa de insistent. Eu le-am spus: „Să o termin mai întâi. Cum să v-o dau pe jumătate făcută?". Însă ei insistau: „Nu, dă-ne-o aşa! De ce să te chinuieşti s-o mai termini?". Ai înțeles? Mă uşurau, chipurile. Ce lume există astăzi!... Gândiți-vă, cineva mi-a cerut de binecuvântare ochiul.

– Vorbiți serios, Gheronda?

– Da, foarte serios! Să-i dau ochiul de binecuvântare! Era unul de vreo treizeci de ani, îşi pierduse lumina ochilor şi trebuia să facă o operație. Îl aduseseră la Colibă. Mi s-a făcut milă şi m-a durut atât de mult pentru el, încât i-am spus: „Ascultă, nu te mâhni! Dacă cumva operația nu reuşeşte, îți voi da ochiul meu. Mie îmi ajunge unul cu care să mă pot sluji singur". A venit apoi după puțin timp bucuros, deoarece operația reuşise şi vedea bine cu amândoi ochii. Vine, aşadar, şi-mi spune: „Am venit ca să-mi dai ochiul!". „Bine, dar de vreme ce vezi acum...". „Nu, îl vreau de binecuvântare", îmi spune. M-a durut iarăşi pentru el, dar de data aceasta l-am compătimit că nu avea nici o urmă de noblețe. Asta e altă durere...

– Gheronda, am observat că, atunci când fac un lucru pe care ceilalți îl vor aprecia, îl fac cu mai multă poftă.

– Ştii de ce-mi aduci aminte acum? De o fetiță amărâtă, pe nume Spiridula. Un fierar a pus-o odată să sufle în cărbuni cu foalele şi îi spunea continuu: „Suflă, Spiridula, suflă şi am să-ți iau o fustiță nouă". Iar aceea, biata de ea, fiindcă îi făgăduise o fustă nouă, îi dădea zor; îşi ridica mânuțele şi sufla în cărbuni cu foalele. Ai înțeles? Dacă nu vei dobândi noblețe, vei fi ca Spiridula. Omul fie devine odraslă de nobil, fie rămâne un nefericit.

– Gheronda, îmi spune gândul că nu mă ajutați ca pe celelalte maici.

– Deşi ți-am dăruit multe, atât de departe, cât şi de aproape, de fiecare dată când veneam de la Sfântul Munte, se vede că nu le-ai păstrat, ci le-ai risipit. Iar acum eşti ca o cerşetoare deznădăjduită, care a pierdut tot ce a adunat. Ce să-ți fac? Mă voi ruga ca

să devii bogată în Hristos, ca să pleci din cocioaba cu tinichele şi să fii de acum fiică nobilă a lui Hristos.

Mă înduioşează mult oamenii care au noblețe. Cel care are noblețe intră singur, fără să mă întrebe – nici eu nu-l întreb – înlăuntrul meu şi se sălăşluieşte în inima mea, iar eu îl port cu mine şi mă bucur de el de aproape, oricât de departe s-ar afla cu trupul.

CAPITOLUL 2

Mărinimia, dragostea cea mult recunoscătoare

Cei mărinimoşi sunt suflete nobile

Gheronda, ce este mărinimia?

– Ce spune dicționarul? Cuvântul „mărinimie"[1] [filotimíe] greu se traduce într-o altă limbă. Vezi, au grecii cusururile lor, dar au şi două daruri de la Dumnezeu: mărinimia şi vitejia cu care pe toate le prăznuiesc.

Dar să vă spun ce scrie în dicționarul meu: *mărinimia* este esența plină de evlavie a bunătății; dragostea cea mult recunoscătoare, care este numai bu-

[1] Aici Starețul foloseşte cuvântul φιλότιμο *(filótimo)*, a cărui bogăție semantică pune înaintea traducătorului o varietate de termeni – mărinimie, mărime de suflet, sârguință, râvnă, osârdie –, fiecare dintre aceştia neputând să acopere de unul singur sensul termenului grecesc. Un caz asemănător avem atunci când vrem să traducem cuvântul românesc *dor* într-o limbă străină. [n.tr.]

nătate şi smerenie. Este dragostea curăţită a omului smerit, care nu pune deloc egoism în ceea ce face şi a cărui inimă este plină de finețe duhovnicească, sensibilitate şi recunoştinţă către Dumnezeu şi către chipurile lui Dumnezeu, semenii săi.

Cei mărinimoşi se topesc lăuntric de recunoştinţă faţă de Dumnezeu, pe care şi-o manifestă duhovniceşte în orice fel, ca nişte copii ai lui Dumnezeu. Deoarece aceştia se mişcă în spaţiul ceresc al doxologiei, primesc cu bucurie şi încercările. Îl slăvesc pe Dumnezeu pentru ele, ca şi pentru binecuvântări, şi primesc continuu binecuvântarea lui Dumnezeu.

Cei mărinimoşi sunt suflete nobile. Sunt mişcaţi de orice gest de bunătate din partea celorlalţi, fie cât de mic, şi se străduiesc să-l răsplătească. Dar orice ar face, au simţământul că nu l-ar putea răsplăti vreodată şi niciodată nu îl uită.

– Gheronda, cel care îl iubeşte cu adevărat pe binefăcătorul său îşi vădeşte în felul acesta mărinimia?

– Cel care îl iubeşte numai pe binefăcătorul său nimic nu face. Dar, din nefericire, astăzi nici această mărinimie nu mai există; rar găseşti un om care să aibă recunoştinţă. Ce mărinimie aveau oamenii mai demult! Îmi spuneau părinţii mei că un industriaş austriac, stabilit în Adana, l-a scăpat pe tatăl meu de la turci. Apoi a dat faliment sărmanul şi considera o jignire faptul de a mai rămâne în Adana, dar nici nu voia să se întoarcă în Austria. Atunci tatăl meu, care nu uitase niciodată că îi salvase viaţa, l-a luat la casa lui din Farasa şi l-a îngrijit la bătrâneţe.

– Mărinimia are vreo limită?

– Nu are limită. Este o mare şi continuă nebunie... O nebunie duhovnicească!

– Gheronda, are mărinimia nevoie de discernământ?

– Mărinimia are şi discernământ şi sensibilitate şi noblețe... Pe toate le are... Cel mărinimos nu este prost; poate să fie nedreptăţit, dar Îl are pe Hristos înlăuntrul său, căci Cel mai nedreptăţit este Hristos.

Hristos Se bucură de nevoinţa noastră cea făcută cu mărinimie

– Gheronda, spuneţi-mi ceva despre cum să mă nevoiesc.

– Vitejie, noblețe, mărinimie! Să lucrezi pentru Hristos cu mărinimie. Iar în sufletul care are intenţie bună, duh de nevoinţă şi mărinimie, Hristos lucrează fără zgomot.

– Gheronda, de ce nu mă umplu de rugăciune, deşi mă îngrijesc să fiu conştiincioasă în îndeplinirea îndatoririlor mele duhovniceşti?

– Ei, şi cum să te umpli? Oare aşa te vei umple? Trebuie sucit butonul în altă parte. Cercetează să vezi cât lucrezi în viaţa duhovnicească cu raţiunea şi cât cu inima; cât eşti mişcată de consecvenţa de tip european şi cât de mărinimia ortodoxă. Ceea ce noi numim „consecvenţă" este uneori egoism şi ne fură. Să par consecvent, ca să arăt celorlalţi că sunt în regulă cu toate. Însă atunci viaţa mea intră într-o mare neorânduială sufletească. Să te mişti peste tot cu mărinimie, căci pe această frecvenţă lucrează Hris-

tos, Maica Domnului, Sfinții... Harul dumnezeiesc nu vine fără mărinimie.

– Gheronda, oboseşte trezvia permanentă?

– Oboseşte dacă intră la mijloc egoismul, căci atunci omul se constrânge pe sine însuşi. Dar când intră la mijloc mărinimia, nevoința se face cu inima, şi atunci trezvia nu oboseşte, căci este îndulcită de mărinimie. Eu cred că tu te cam căzneşti în nevoința ta, fiindcă îți impui cu o oarecare disciplină să faci cutare sau cutare lucru. Şi, fără să-ți dai seama, intră şi egoismul: „Să fac asta, ca să mă sfințesc". Să-ți împlineşti nevoința, nu ca să te sfinţeşti, ci ca să Se bucure Hristos. Dacă ai lucra ca să Se bucure Hristos, nevoința ta ar fi uşoară şi ai avea înlăuntrul tău mângâiere dumnezeiască. Acum ai o nevoință aspră şi fără mângâiere. Hristos este Părinte iubitor, iar nu tiran. Hristos se bucură de nevoința noastră cea făcută cu mărinimie.

Când omul se nevoieşte duhovniceşte cu mărinimie, simte o veselie lăuntrică, fiindcă Dumnezeu îi dă mulțumire duhovnicească. Desigur, cel mărinimos niciodată nu se nevoieşte ca să afle odihnă sau ca să primească vreo mulțumire. Şi chiar dacă Dumnezeu nu-i va da Raiul, el nu se va mâhni, căci nu se nevoieşte cu gândul: „Să mă nevoiesc ca să merg în Rai, ca să o duc bine şi să nu sufăr în iad", ci nu păcătuieşte din mărinimie, deoarece nu vrea să meargă în iad şi astfel să-L rănească pe Hristos, Binefăcătorul Său. Iar dacă Hristos îi va spune că şi în Rai va avea parte de suferințe mucenicești etc., el tot acolo va voi să meargă din dragoste pentru Hristos.

Duşmanul mărinimiei este iubirea de sine

– Gheronda, omul mărinimos are întotdeauna şi lepădarea de sine?

– Dacă mărinimia lui este curată, atunci are şi lepădarea de sine. Cu cât omul scoate egoismul din dragostea lui, cu atât mai multă mărinimie dobândeşte. Acolo unde există iubire de sine, nu există mărinimie, căci duşmanul mărinimiei este iubirea de sine.

– Gheronda, cu toate că lucrez cu mărinimie dacă este nevoie chiar şi douăsprezece-treisprezece ore pe zi, dacă mi se cere să fac un lucru pe care nu l-am programat, mă împotrivesc.

– Să nu numeşti asta mărinimie! Cel care are mărinimie nu se împotriveşte atunci când i se cere ajutorul, nici nu spune câte ore lucrează. Când eram în viața de obşte, cel care lucra cel mai mult se ascundea. De pildă, un frate aduna doi saci de măsline şi spunea că a adunat un coşuleț şi că altul a adunat mulți saci. Aceasta înseamnă dragoste. Aici dacă întrebi: „Care soră a adunat măslinele?", „Eu", îți va răspunde cutare maică. Ei, mai bine de nu le-ar fi adunat. Dacă ați pornit spre monahism ca să primiți laude, atunci păcat de banii cheltuiți pentru drum.

– Gheronda, când văd că avem multă treabă, pe mine mă cuprinde panica şi mă stresez.

– Dacă aş fi în locul tău, m-aş sili să termin şi treaba celeilalte maici. Pe când învățam tâmplăria, meşterul luase ca ajutor şi pe un alt băiat care era mai mare decât mine şi mai plinuț, dar era cam leneş. Meşterul ne dădea

de lucru, iar el stătea. „Ce, să-l îmbogățesc eu pe meşter?", spunea el şi nu făcea nimic! „Ascultă, îi spuneam, dacă vrei să înveți meserie, trebuie să lucrezi!". Lui însă nu-i păsa de nimic. Şi aşa făceam şi treaba lui. „Cel puțin stai pe banc ca să ții scândurile, iar eu să le despic, deoarece pierd timpul tot strângându-le cu presa şi iarăşi desfăcându-le". Puteam să spun: „Mi-am terminat treaba mea, sunt în regulă" şi să vină meşterul şi să-i spună: „Tu ce-ai făcut? Cum de acesta care este mai slab decât tine a isprăvit atâta treabă?". Dar nu m-aş fi mâhnit eu dacă l-ar fi certat? Să mă fi mândrit că mă lăuda pe mine, iar pe el îl dojenea? M-ar fi ajutat acest lucru? În cele din urmă a luat ce-a meritat, fiindcă nu a învățat meserie şi lucra apoi la cazma. Omul mărinimos se va pricopsi oriunde s-ar afla, pentru că va lucra cu mărinimie. Pe când omul care nu cultivă mărinimia pe care i-a dat-o Dumnezeu, orice ar face, tot nepricopsit va fi.

Odinioară vedeam acelaşi lucru şi la bietele animale, şi la boi şi la cai. Când erau la jug unul se opintea cu mult zel, iar celălalt nu trăgea deloc. Cel mai zelos se silea şi-l trăgea şi pe celălalt. Şi în cele din urmă animalul care nu trăgea cu zel sfârşea la măcelar. Ştiți cât m-a durut pentru un bivol? Înjugam trei animale împreună, iar acela, sărmanul, cu toate că nu era atât de puternic, se silea să înainteze şi le trăgea şi pe celelalte două. Cu cât se silea mai mult, cu atât asuda mai tare. Ce-i vom răspunde lui Hristos dacă ne arată un astfel de animal şi ne zice: „Uitați-vă la el cum le trăgea şi pe celelalte două! Voi ce ați făcut?" Ah, măi copii, luați lucrurile în serios! Viața duhovnicească este vitejie. Vi se oferă atâtea posibilități!

Cei mărinimoşi au conştiința delicată şi sunt ajutați de Dumnezeu

– Gheronda, cel mărinimos îşi dă seama de faptul că este mărinimos?

– Tu eşti? Binecuvântato, lucrul ăsta se vede! Fiecare îşi dă seama mai mult sau mai puțin de starea în care se află, primeşte o încredințare lăuntrică, fiindcă simte odihnă lăuntrică şi pace. Dar nici cel mărinimos nu se laudă, nu spune: „Eu sunt mărinimos", căci se gândeşte întotdeauna: „Trebuie să mă mişc cu mai multă mărinimie".

Omul mărinimos este sincer, se nesocoteşte pe sine, este simplu, are smerenie. Toate acestea nu numai că-i aduc odihnă lui însuşi, ci se fac simțite şi celuilalt. Comunică lăuntric cu celălalt şi îl înțelege. Şi dacă, pentru a nu-l mâhni, îi spui în timp ce suferi: „Mă simt foarte bine", acela îşi dă seama că suferi şi încearcă să nu te obosească. Iar altul, deşi te vede descurajat şi amețit, pentru că vrea să te mai rețină, îți spune: „Te văd, Gheronda, mai bine ca niciodată, te văd foarte sănătos". Şi ar fi oarecum îndreptățit, dacă ar avea măcar vreo problemă serioasă. Cel mărinimos, dimpotrivă, şi să aibă nevoie, spune: „Gheronda, doar o binecuvântare vreau să-mi dai! Nu vreau să te rețin". Pe unul ca acesta din urmă îl opresc lângă mine, şi ochii i se umplu de lacrimi. Iar el zice: „Gheronda, mai bine să plec, căci te văd obosit". Ei, cum să nu primească ajutor dumnezeiesc unul ca acesta?

Există oameni care, din mărinimia lor, îşi dau imediat seama ce anume îi este de ajutor şi-l mulțumeşte

pe celălalt, în sensul cel bun, fiindcă se gândesc mereu la celălalt, iar nu la ei înşişi. Unii, deşi nu mă cunosc, îşi dau seama de ce anume am nevoie: îmi trimit câte un pachețel şi găsesc în el exact ce-mi trebuie. Din pachetul lor, ajungi să le înțelegi întreaga lume lăuntrică. Le vezi finețea conştiinței lor oglindindu-se în orice lucru.

– La Coliba Sfinției Voastre, reuşesc uneori să vă vadă aceia care sunt mai obraznici şi insistă.

– Da, dar răsplătiți sunt cei mărinimoşi care din delicatețe nu vor să-mi strice liniştea. Când am venit data cealaltă, a trecut pe-aici ca să mă vadă un tată împreună cu familia lui. Am stat de vorbă cu el şi separat, am vorbit cu el şi împreună cu femeia şi copiii lui. După două-trei zile a venit din nou. În acel ceas vorbeam cu cineva, iar afară aştepta o fată care venise de la Atena cu avionul ca să mă întrebe despre o chestiune care o preocupa. „Pot să-l rețin pe Stareț cinci minute?" i-a spus el, iar ea i-a cedat rândul. Şi a aşteptat fata o oră şi jumătate ca să iasă domnul care îi ceruse să-i cedeze rândul doar pentru... cinci minute. Când el a ieşit, venise deja timpul ca ea să plece la aeroport. Atunci sărmana a venit şi mi-a spus: „Părinte, dați-mi binecuvântarea Sfinției Voastre! Am venit din Atena ca să vă cer sfatul într-o problemă de-a mea, dar acum nu mai apuc. M-am învoit de la serviciu pentru câteva ore, şi acum trebuie să plec ca să nu pierd avionul". Ei, cum pot să uit acest suflet? În cele din urmă omul este ajutat de Dumnezeu numai atunci când are noblețe sufletească.

– Gheronda, omul mărinimos nu se chinuieşte când trăieşte lângă oameni dificili?

– Scopul este să-şi arate mărinimia către oamenii suciți. Evanghelia spune: *„Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteți avea?"*[2].

Cei mărinimoşi şi sensibili se lasă nedreptățiți de bună voie, fie datorită renunțărilor pe care le fac din dragoste pentru alții, fie din pricina vicleniei celorlalți, însă niciodată nu aşteaptă şi nu urmăresc să li se facă dreptate în viața aceasta deşartă. Cei mărinimoşi le plătesc pe toate în această viață, dar primesc şi ajutorul lui Dumnezeu, iar în cealaltă viață vor avea multă răsplată.

[2] *Luca* 6, 32.

PARTEA A PATRA

VLĂSTARE ALE DRAGOSTEI ŞI SMERENIEI

Simplitate şi Curăţie
Credinţă şi Nădejde
Răbdare – Bucurie – Discernământ

«Numai lângă Hristos găseşti bucuria adevărată, curată, căci numai Hristos dăruieşte bucurie şi mângâiere adevărată».